

Redactor șef **MARIN SORESCU**

Venus din Milo, sfârșitul sec. II î. Ch.

LA DESPĂRȚIREA DE EUGEN BARBU

REINVENTÂND HELADA, versuri de Marin Sorescu

SCAMPOLO, TU EȘTI O HAIMANA, proză de Fănuș Neagu

STAREA LITERATURII - Mircea Nedelciu în dialog cu Nicolae Iliescu

SINE IRA ET STUDIO sau radiografia noii drepte, de Dumitru Micu

Marcel Chirnoagă față cu Apocalipsul, de Virgil V. Mocanu

Mai semnează: Eugen Simion, Valeriu Cristea, Al. Piru, Ioan Lăcustă,

Laurențiu Damian, Valentin F. Mihăescu

Acad. Mihai DRĂGĂNESCU, președintele Academiei Române

ROMÂNII ȘI ACADEMIA

Românii au creat prima lor Academie Română în anul 1866. Această academie funcționează de 127 de ani.

Al doilea stat românesc a înființat Academia de Științe a Republicii Moldova.

Românii din diasporă, în particular cei din Statele Unite ale Americii, au creat Academia Româno-Americană.

Aceste trei academii se găsesc astăzi reunite într-o sesiune comună la Chișinău, urmând chemarea înaintașilor care au întemeiat și dat viață Academiei Române în secolul trecut, anume aceea a unei unități culturale a românilor, dincolo de varietățile statale, de credințele religioase și crezurile politice.

A sosit momentul ca spiritul românesc și cultura română să se manifeste mai puternic pe plan internațional, cu atât mai mult în condițiile unificării Europei, unității euro-atlantice, formării de parteneriate cum sunt cele din jurul Mării Negre sau legate de cursul Dunării conectat la acela al Rinului, dar și de spiritualitatea latină și francofonă, de moștenirea culturii antice elene, de relațiile noastre cu Orientul apropiat și îndepărtat, de globalizarea care se manifestă tot mai evident.

Se încheie o etapă în istoria omenirii și urmează una nouă.

Sunteam, oare, pregătiți pentru ea?

Pentru a face față acestor situații noi, la care suntem oricum participanți, noi, românii, eliberați de constrângerile unor regimuri totalitare, care ne-au afectat pe toți, putem astăzi fi liberi în gândire și în exprimare. Unul din rolurile cele mai frumoase pe care le au academiile românilor este acela de a asigura libertatea de gândire și exprimare pe planurile culturale, științifice, filosofice, precum și în legătură cu viitorul omenirii. Iar această libertate sperăm să ne permită ca geniul românesc să contribuie la plasarea românilor în rândul popoarelor culturale ale lumii, al popoarelor care generează artă, știință, filosofie, tehnologie și idei creatoare pentru binele omenirii. Eu cred că academiile române pot face foarte mult din asemenea puncte de vedere.

În primul rând este necesar ca aceste academii să se cunoască mai bine între ele.

Cu doi ani în urmă, în 1991, a avut loc la București, o sesiune a Academiei Româno-Americane organizată și cu concursul Academiei Române. A fost o primă luare de contact între aceste academii într-un moment în care Academia Română abia începuse procesul ei de renaștere. Acest proces avea să aibă primul moment marcant prin aniversarea existenței de 125 de ani

a Academiei Române, în toamna anului 1991 la București. A fost un eveniment strălucit cu participarea multor președinți sau reprezentanți de vază ai academiilor naționale din lume.

Au trecut trei ani și jumătate de la reconstituirea Academiei Române. Schimbările produse sunt profunde atât prin ceea ce s-a realizat până acum, cât și prin consecințele inevitabile și pozitive pe termen mai lung, rezultând din deciziile luate în ultimul timp.

Dar înainte de a aminti asemenea transformări, doresc să subliniez faptul că, o serie de membri ai „American-Romanian Academy of Arts and Sciences” au fost aleși în acești ani membri ai Academiei Române: Dinu Adameșteanu, Mihai Ion Botez, Alexandru Ciorănescu, Eugenio Coșeriu, Mircea Eliade (post-mortem), Nicolas Georgescu-Roegen, Stephan Lupasco (post-mortem), Nicolas Matte-sco-Matte, Jean Negulesco, George Palade (ales încă din 1975), Anghel Rugină, Dinu C. Giurescu, Constantin Corduneanu (a cărui calitate de membru al Academiei Române a fost reconfirmată). Desigur au fost aleși și alți români din diasporă, evident cu acordul lor, cum sunt: Sergiu Celibidache, Radu Bălescu, G. Uscătescu, Elvira Popescu, Mariana Nicolesco, Iosif Antochi, Paul Stahl, Petru Dumitriu, Mattei Dogan, Idel Ianchelevici, Joseph Juran, Ion I. Inculeț, Constantin Atanasiu Bona.

În cadrul procesului de deschidere a Academiei Române spre lume și spre Vest, au fost aleși ca membri de onoare și un număr important de personalități străine, care la rândul lor s-au declarat onorate să fie membri ai Academiei Române, dintre care amintesc pe următorii: Edouard Bonnefous, Jacques Yves Cousteau, François Chamoux, Frederico Mayor, Joshua Jortner Ephraim Katchalski Katzir, Frank Press, Keith Hitchins, Barbara Jelavitch, Jean Tordeur, Sir Nevill Mott, Aurelio Roncaglia, Vincenzo Cappelletti, Walter Greiner, Hans G. Forsberg, David Magnusson, Guillermo Moron ș.a.

Un singur insucces am avut, și anume propunerea ca marele dramaturg Eugen Ionescu să accepte a deveni membru de onoare al Academiei Române. Datorită unei imagini vechi a Academiei Române, considerată de un număr mic de români, din țară și din diasporă, ca fiind criptocomunistă sau neocomunistă, această firească dorință a noastră, bazată pe un mare respect și admirație față de Eugen Ionescu, și

(Continuare în pagina 10)

TUR DE ORIZONT

„Sluțită în veac și
mânjită cu catran”
– istoria
literaturii române

Am mai recomandat cititorilor noștri, acum două numere, să folosească cu încredere pagina 3 – pagina editorialului bis din ROMANIA LITERARĂ, dacă sunt curioși să vadă ce efecte are propaganda de partid asupra vieții literare. Revenim asupra acestui îndemn, stimulată de ultima producție din seria programată la computerul editorial al numitei reviste (nr. 33 crt.). Nu mai e vorba, de astă dată, de performanțe spectaculoase – în mustrarea limbii române, cum izbucnise un anume Dublu I în numărul 31 al săptămânalului Uniunii Scriitorilor. Doar căte un dezacord gramatical perpetuează în acest sens tradiția paginii („un merit a confratelui d-sale...” – coloana a doua, sus). Nici inventarul punctelor obligatorii de trecere din programul PAC nu mai este exhaustiv, iar în josul paginii de onoare a revistei nu mai găsim semnătura unui grobian de provincie, ci numele unui critic literar: Gheorghe Grigurcu. Reapar în discuție vărurile secolului nostru literar (Sadoveanu, Argezi, Călinescu, Preda și alții), dar numai în trecut, demersul editorialistului bis de serviciu căpătând o turnură și mai ales o tonalitate diferite de cele obișnuite. În primul rând, e probabil o pură coincidență între titlul articolului – „Mozaic Păunescu, Vieru, Lari” – și faptul că textul a apărut exact când la Chișinău se desfășura sărbătoarea națională „Limba noastră cea română” care datorează mult ultimilor doi dintre cei trei poeți vituperai încă din titlu. De asemenea, departe de noi pomenea unor polemiciști grăbiți care l-au prezentat cu alte ocazii pe dl. Grigurcu ca pe unul ce demolează sistematic valorile literaturii române. Nu, la mijloc, suntem convingși, e o chestiune eminamente stilistică și de

tehnică a utilizării uneltelor scrisului. Pur și simplu, domnului G. Grigurcu i-o ia condeii înainte când scrie, de exemplu, cu referire la Argezi, Sadoveanu și ceilalți: „Nu tocmai teizismul totalitar diminuează „frumosul” (ghilimele în original – n.n.) operelor și personalităților în cauză, luate în ansamblu? Oare nu adeziunea câtorva din marii noștri creatori la „linia partidului” pune pele de catran pe obrajii lor, slujind în veac ilustrele portrete menite a figura în istoria literaturii?” (sublinierile noastre). Atăta tot.

Denar, anul 113 d. Ch.

De la slăbiciunile
stilistice
la orbirea
politicianistă

Tocmai răsuflam ușurați, că am încheiat cu bine nota precedentă, care – notă fiind – nu s-a vrut exhaustivă și s-a oprit la ceea ce dl. Grigurcu viza în trecut, într-un fel de paranteză a articolului său din ROMANIA LITERARĂ: cei mai de seamă scriitori ai secolului. Iată însă că ne cad în mână două numere recente ale revistei Uniunii Scriitorilor de la Chișinău, LITERATURA ȘI ARTA, care ne obligă să ne întoarcem la principala direcție de atac din pagina a treia a revistei Uniunii Scriitorilor din București: cei doi poeți basarabeni citați în titlul articolului „Mozaic Păunescu, Vieru, Lari”. Suntem astfel puși în fața unor texte ce se bat

cap în cap: una e poziția atribuită de Gheorghe Grigurcu lui Grigore Vieru și cu totul alta atitudinea manifestată efectiv de cel supus atacului. Persiflându-l în fel și chip pe confratele pe Prut („bardul de la Chișinău”), tratând în zeflemea chemarea Jubiti-vă țara...”, editorialistul bis de serviciu al ROMÂNIEI LITERARE afirmă în stilul caracteristic: apostolul unirii Basarabiei cu patria-mamă, ce ne povățuiește astfel, a făcut și alte „lucruri”: de pildă, a slujit idealul Unirii, slujindu-l pe președintele Snegur (ne găsim într-o companie a slăbiciunilor pro-prezențiale), chiar cătând atitudinile antiromânești ale acestuia nu constituia un secret...” Și mai jos: „Să încercăm însă a înțelege mai îndeaproape gândul acestei „armonii” (ghilimelele ironice ale lui G.G. – n.n.) de care am avea acum nevoie mai presus de orice. La Chișinău, dl Vieru a realizat-o, (virgula lui G.G., de asemenea – n.n.) apropiindu-se temeinic de supremul deținător al puterii. Dar la București?” ș.a.m.d.

De data aceasta, tehnica incontrolabilă a mânuirii condeiiului nu ne mai poate furniza nici în glumă circumstanțe atenuante. Nici simpla ignoranță nu inspiră rândurile de mai sus, ci îndocinarea partizană, orbirea politicianistă, fixațiile degradante ale agitației stradale transferate în viața literară, cu ravagiile cele mai vizibile în paginile revistei dămbovițene. Exact

contrariul celor scrise în ROMANIA LITERARĂ citim în pagina întâi, din numărul 32 crt. al revistei LITERATURA ȘI ARTA care, ea, își merită subtitlul de „săptămânal al Uniunii Scriitorilor” (redactor șef Nicolae Dabija). Sub titlul „Coadă de topor și muchia lui”, într-un text din care am putea da mai multe citate concludente, Grigore Vieru condamnă „planul de asasinare morală a unor intelectuali (...) care nu au altă vină decât cea unionistă...”. „Nedragostea, ca să nu zic ura, ce poartă unor intelectuali conducerea de vârf și mai ales românofobia ce a stălmăcit ea în rândul populației sunt păcate de neiertat”. În numărul imediat următor al aceleiași publicații, poetul se apără și își apără confrății unioniști împotriva calomniilor locale: „Nu este adevărat că cineva din București răspândește cu onoruri sau mai știu eu cu ce dragostea către Țară a Leonidei Lari, a lui Mircea Druc, Nicolae Dabija, Dumitru Matcovschi sau a subsemnatului”. Am încheiat citatele. Întrebarea e cine-i apără pe scriitorii unioniști de la Chișinău de calomniile scriitorilor bucureșteni? Căci aceasta e „răspata” ce le-o rezervă frecvent colaboratorii oficinei lui Nicolae Manolescu, când acceptă rolul de intrigant partinic ai dezbinării scriitorilor, de activiști ai dezinformării și calomniei antinaționale.

DIAC TOMNATIC ȘI ALUMN

REVISTA REVISTELOR

ARC

Fundația Culturală Română, în ciuda detractorilor și a posibilităților ei materiale reduse, ne-a obișnuit cu apariții editoriale de excepție. Poate cea mai bună revistă editată de ea (și, posibil, cel mai elegant trimestrial de literatură de la noi) este ARC. Coordonată de scriitorul George Bălașă, redactată de Aurora Fabritius, Nicolae Iliescu și Radu Lupan, revista – aflată deja la al șaptelea număr – și-a consolidat o formulă. Cele patru mari secțiuni (Literă, Mapamond, Pseudo-Kyngheticos, Epilog) cuprind, ca într-un adevărat magazin literar, proză, poezie, interviuri, eseuri, recenzii, articole de istorie literară.

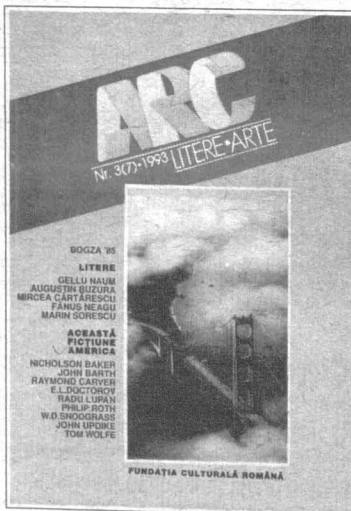
ARC-ul 3(7) pe 1993 se deschide cu un amplu interviu luat octogenarului Geo Bogza, scriitor ce a traversat toate etapele istoriei literaturii române contemporane. Unii dintre cei mai importanți scriitori români de ieri și de azi (chiar și de mâine) publică poezie și proză: Marin Sorescu, Gellu Naum, Fănuș Neagu, Mircea Cărtărescu, debutantul Bogdan Dumitrescu.

Amplă rubrică „Mapamond” este consacrată „acestei ficțiuni, America” și include semnăturile lui John Barth, John Updike, Philip Roth, Raymond Carver, E.L. Doctorow, W.D. Snodgrass, Tom Wolfe, G. Cușnarencu, C. Teodorescu, C.T. Popescu.

Rubrica „Pseudo-Kyngheticos” cuprinde, printre altele, „amintirile deghețate... de la Junimea” ale profesorului Iv. S.

Crohmălniceanu, „Rondul de noapte” al lui George Bălașă, eseuri de Al. Dușu, Milan Kundera, Theodor Grigoriu, interviuri, recenzii, precum și un strop de culoare în rubrica lui Alex. Leo Șerban intitulată „snob-cadru”, chiar dacă snobul este un om cu bani, nu un jerpel de la „Tati”. Dar așa sunt snobii noștri!

La „Epilog”, istorioare și moralizări picante de Iordache Golescu, presărate de Iser cu imagini din Bucureștiul de altădată. În totul, o apariție elegantă, sobră, de bun gust, fără politichie ieftină, o adevărată revistă de colecție.

OMISIUNE

Din pagina întâi a numărului precedent al revistei noastre, sub titlul aparținând lui N. Steinhardt și intitulat „Luciditatea și inteligența românilui”, a fost omisă mențiunea: „Fragmente din volumul „Primejdia măturării. Convorbiri cu Ioan Pinteau”. Titlul aparține redacției”.

Bibliografia
LITERATORUL

- Paul Zăroșopol, *Marxism amuzant*, Editura „Albatros”, București, 1993, 153 pag., 175 lei.
- Constantin Rădulescu Motru, *În vremurile noastre de anarhie* (scrisori către tineri), Editura „Anima”, București, 1992, 45 pag., 56 lei.
- Constantin Rădulescu Motru, *Sufletul neamului nostru* (calități bune și defecte), Editura „Anima”, București, 1992, 15 pag., 13 lei.
- Cornel Brahas, *Poezii foarte frumoase*, Editura „Soroc”, 1993, 119 pag., 300 lei.
- Florin Grigoriu, *Balade*, Editura „Destine”, București, 1993, 67 pag., 150 lei.
- Adela Popescu, *Între noi timpul vremii*, ediție în opt limbi: română, engleză, franceză, germană, spaniolă, rusă, italiană, maghiară) Moonfall Press, Washington D.C., 1992, 256 pag., fără preț trecut pe copertă.
- Carolina Ilica, *Poeme reci, Tirania visului*, Editura „Orient Occident”, București, 1993, 130 pag., 500 lei.
- George Bălan, *Procesul lui Socrate*, Editura „Albatros”, București, 1993, 247 pag., 375 lei.
- Bujor Nedelcovici, *Zile de nisip* (ediția a II-a), Editura Fundației Culturale Române, Colecția „Excelsior”, București, 1993, 287 pag., 450 lei.

CUTIA CU
SURPRIZE

Semnălam două inițiative extrem de interesante experimentate de librăria „Success” din Brăila, unde ele au depășit chiar și această fază devenind permanente. Prima se referă la scriitorii braileni. Toți cei ce și-au prezentat cărțile în cadrul librăriei mai înainte amintite beneficiază de vânzarea fără comision a volumelor lor. Adică librăria nu percepe nici un adaos comercial pentru serviciul făcut.

Iar acum, o surpriză pentru cititorii, pusă la cale de scriitorul Cornelii Ifrim, unul dintre patronii librăriei. Cititorii pot cumpăra cărți pe credit, urmând să plătească valoarea acestora ulterior și ... fără perceperea nici unei taxe suplimentare.

Rezultatele, în ambele planuri, s-au arătat atât de fructuoase, încât ne-am gândit să propunem și altor librării acest model. Succes!

Literatorul

Săptămânal de
literatură și artă
editat de
MINISTERUL
CULTURII

Anul III, nr. 36 (105) 1993

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FANUS NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Redacția:
Lucian Chișu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu
-redactori șefi adjuncți
Valerian Sava
-secretar general de redacție
Radu Băieșu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
-redactori

Mihai D. Popescu
- ilustrația și machetarea
Oana Udrea
- tehnoredactarea computerizată

Adresa redacției:
București, Piața Presei
Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 617.10.23; 617.60.10,
int. 2243, 2248,
căsuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă,
Publicitate și
Tipărituri, Piața
Presei Libere nr. 1,
sector 1, București

Anunțăm cititorii
noștri că
abonamentele la
revista
"LITERATORUL" se
fac la oficiile poștale,
factorii poștali și
difuzorii voluntari din
întreprinderi și
instituții

Cititorii din
străinătate se pot
abona prin RODIPET
S.A. – PO BOX 33-57;
telex: 11995 sau
11034;
telex: (40)-0-185673
București – Piața
Presei Libere nr. 1,
România

Publicația este înscrisă
în Catalogul de presă
Rodipet la poziția 43.
ISSN 1120-5583

Tehnoredactare
computerizată

JORDAN
© 1993

Tiparul executat la
PROGRESUL ROMÂNESC SA
București

LA DESPĂRTIREA DE EUGEN BARBU

PRINCEPELE

Despre Princepele (1969) s-au spus lucruri adevărate, între ele și acela că-i un roman istoric „cu cheie”, ceea ce vrea să zică mai multe feluri de simboluri și aluzii. Alți fapt, incontestabil, este că romanul are o *filozofie* sau încearcă a avea una meditănd în jurul ideii de putere. *Puterea* ar fi dat adevărată temă a cărții lui Eugen Barbu, iar pretextul – o epocă aberantă, crudă și sumptuoasă în istoria noastră: epoca fanariotă.

Sigur este că autorul *Groapei* nu voiește să facă o simplă operă de reconstituire istorică ori, de încearcă a merge până la un punct în această direcție, elementul esențial al *Princepei* este altul: *parabola*. Organizând în acest chip faptele, Eugen Barbu procedează în felul romancierilor moderni pentru care istoria nu-i decât un punct de pornire pentru narațiuni, cu înțelesuri amare. Rari sunt cei ce mai fac, azi, roman istoric pur, în formula adusă la strălucire de romantici: mai toți caută în istorie o filozofie a existenței, alegând, pentru aceasta, o cale indirectă. Cea mai răspândită este parabola.

Modelul stilistic al lui Eugen Barbu – au observat toți – rămâne *Craii de Curte Veche*, narațiune numai în planurile secunde istorică. O idee despre confruntarea între două culturi și două forme de civilizație îi putea veni de la Sadoveanu (*Zodia Cancerului*). Și acolo apare un reprezentant al Apusului, Paul de Marenne, cu rolul însă pasiv de a înregistra formele unei civilizații străvechi, amănunțit înfățișate de prozator, cunosător de cronici. În *Princepele* rolul se schimbă: messengerul Ottaviano este factorul activ al istoriei și, în configurația cărții, el semnifică ideea de putere (în înțelesul lui Machiavelli), transpusă în câmpul inerțiilor răsăritene.

Scrind despre fanarism, Eugen Barbu n-a ignorat, desigur, pe Ghica și Filimon, cum n-a ignorat lucrările de specialitate din care citează la tot pasul. El a încercat o *sinteză* (observația îi aparține), punând la un loc elemente petrecute sub domnia diferite. Al. Piru stabilește (în Ramuri) sursele de informație ale scrierii și fixează cronologia ei, luând ca puncte de reper câteva scene-cheie, cum ar fi de pildă moartea Princepei, consemnată și în cronica lui Dionisie Eclesiarhul, cu indicația, acolo, că este vorba de Alexandru Ipsilante (1796 – 1797). Princepele ar putea fi identificat – după alte amănunte – cu Constantin Hangerli ori Nicolae Mavrogheni, dintr-o perioadă – aceasta din urmă – mai îndepărtată. S-au făcut și se pot face, în continuare, multe speculații pe tema cronologiei, fără însemnătate, dealtfel, întrucât intenția scriitorilor nu este – s-a văzut – de a scrie o epocă fixată între două date precise, ci de a surprinde esența unui fenomen mai larg: *fanarismul*, sau, ramificații întinse în spațiul istoriei noastre.

Dacă am abordat însă chestiunea cronologiei, să mai facem o trimitere. E vorba, în *Princepele*, și de Malamos Bogaziul, căpetenia crailor, *apelșilor* de la Curtea Veche. De existența acestuia vorbesc, între alții, N. Iorga în *Istoria Bucureștilor* și Dionisie Fotino în *Istoria generală a Daciei*, în legătură cu sfârșitul domniei lui Alexandru Șuța (1802), când Bucureștii rămăseseră sub stăpânirea grecului Malamos și a desperaților *oploșii* la vechia curte domnească. Purtând cuca domnească și canabita, topuzul în mână, tuiurile și stindardele, *bocceagiul* se preumblă, călare pe un măgar, prin orașul părăsit și prădat, până ce Beșleaga Ibrahim Bosniacul, ce se afla cu soldații la Cotroceni, intervine și spânzură pe uzurpator. Întâmplarea este narată și în *Princepele* cu oarecare modificări. Personajul lui Eugen Barbu ar putea fi, așadar, Alexandru Șuța, dacă n-am ști, bineînțeles, că acesta n-a fost omorât, ci a fugit de frica fanarismului și de n-ar fi și alte elemente din care să reiasă că Princepele seamănă cu mulți dintre acești negustori de tronuri vovodale, dar nu se identifică, până la urmă, cu nici unul.

În romanul pe care îl discutăm, fanarismul care suferă de melanholie, om subțire, cult, neînchipuit de crud – când este nevoie – vrea să fie simbolul unei istorii ce unește violența cu finețea corupției. Este primul element al parabolei și cel mai important. Al doilea este Ottaviano, chiromant și cabalist, alchimist și cunosător de științe ermetice, venit în Valahia după ce trecuse pe la marile curți europene. El reprezintă o anumită filozofie a puterii (cea din *Princepele* lui Machiavelli), bazată pe abilitate, pe știință, adică, de a fi, în complicată artă a guvernării, vulpe și leu în același timp. Opus acestei viziuni este Ioan Valahul, exponentul tradiției autohtone, astrolog și

acesta, cititor în zapise și alcătuitor de *folete*, cu o știință elementară ca aceea a orierilor și magilor sadovenieni. El aduce, deși sub forme elementare, un punct de vedere asupra istoriei și ilustrează un mod de a rezista în fața violenței ei prin alfel de abilitate: carea a retragerii, a conservării.

Cartea este, sub acest aspect, mai puțin profundă. Căci ceea ce se impune nămaidecât nu este înțelesul parabolei, miezul ei filozofic, ci atmosfera epocii, pictura, indiscutabil excepțională, a unei lumi colorate, fanatice, crepusculare. Este latura ce apropie mai mult *Princepele* de somptuoșitatea *Crailor de Curtea Veche* și cea în care talentul prozatorului de a înfățișa medii caleidoscopice se observă mai bine. Episodul ciurmei este un exemplu. Altele înfățișează interiorul încărcate, șalurile și mătăsuri, costumele epocii, arta culinară, spectacolele de un grotesc grandios – pe măsura epocii – praznice teribile, gargantuești, ori

petreceri la hanuri murdare între pederasti atinși de streche. Eugen Barbu desăfoară trâmbe de imagini pe toată întinderea narațiunii, dându-ne – privitor la epocă – o sugestie de măreție a viciului, de rafinament și decadență, de murdărie acoperită de catifele grele. Limbajul cărții este, tot așa, colorat, cu multe vocale de epocă – nu știm cât de real, dar verosimil, în orice caz, și agreabil la lectură. Prozatorul spune:

căzături de kiramele, imbrohorul, anafetere, ghiuluri, sălpen, boluzen, engomioane etc. ori sucește fraza în stilul cărtăresc vechi spre a-i da mai multă solemnitate. Însă, ca și la Mateiu Caragiale, între mătăsuri unui stil încercat, solemn, elaborat cu pedanterie de scotocitor în documente, își face loc expresia incisivă, vult licențiosă, pitorească până la violență. Autorul Groapei se află aici, pe un teritoriu pe care îl cunoaște bine și într-o libertate desăvârșită a spiritului. Locul mangliilor din Cușarda îl iau, în Princepele, nămii și scurși de la Curtea Veche, inverții de la hanul „La Norocul Cailor”, tălănele din cărciumile sordide ori femeile din lumea bună, care, sub spaima de ciună, își pierd orice pudoare și devin cățele. Fiicele trăiesc cu tații, mamele cu fiii, boieroaicele bătrâne înghesuie prin locuri obscure slugile mai tinere, o femeie teribilă. Păunția Cantacuzen, e răstăginită pe iarbă de patru căldărari, o Ruxandra Florescu se ține cu căinii, o alta, baroneasa Büller, se dragostește cu băieșele. Catrina Moruzi, verșoară de mare postelnic, pune pigami robi să-i frece sănii cu zăpadă spre a-i menține într-o bună condiție, la hanuri deochete bărbați cu vicii aberante se mușcă de urechi și inițiază pe tineri în practici sexuale scandaloase. Trăim, din plin, la porțile Orientului, într-o atmosferă de lux și spurcăciune, de fanarism fascinant în amoralitatea lui fundamentală, real și imaginat totodată. E la mijloc, desigur, o documentație (cam specioasă, abuzivă), dar și contribuția unei fantezii aprinse.

Acesta este cadrul general al parabolei de care vorbim și, totodată, stratul cel mai solid al romanului lui Eugen Barbu. Primul element al parabolei este – spuneam – Princepele, un tiran ce suferă de boala sufletelor alese: *melanholia*, ostent de putere, capabil de a trece, totuși, la atitudini energice când puterea este primejduită. Crud și inteligent, el are despre putere ideile sănătoase, cum este, de pildă, aceea că cel mai ușor lucru pe lume este să fi nedrept și că orice tiranie se sprijină pe o castă, fără a avea însă nesăbuintă de a se încrede în ea. Acestui melanholic sfășie însă sufletul acestei despot pe care puterea nu l-a făcut mai fericit. Minteia lui urmărește ceva perfect – ne încredințăm prozatorului, lăsând să cadă în sufletul vicios al Princepei un grânț de infailibil – ceva desăvârșit, dar nu află calea spre desăvârșire și perfecțiune.

Messenger Ottaviano, devenit sfătuitorul și exaportul Princepei, vrea să-l vindece de această tristețe păgubitoare, să facă din el un despot absolut, și cel dintâi sfat pe care îl dă este să folosească forța. *căci frica este legea guvernării*. Ottaviano visează la o tiranie care să umilească pe om prin neputința lui, să-l offenseze, pentru a scuti pe cel ce

domnește de răzbunare. Răzbunarea însă trebuie folosită pentru că este o dovadă a forței. Când este aplicată, ea să fie așa de severă încât să nu mai fie necesar a o repeta. Puterea de tip feudal nu se lipsește, apoi, de ajutorul vicleniei, abilității, intrigii. Ottaviano cunoaște bine acest mecanism și, interpus între Princepe și ceilalți – boieri și grămăticii – desăvârșeste o operă a calomniei și a ruinei. El sfătuieste pe Princepe să lucreze în *spirit*, să creeze, adică, opere nemuritoare, și în acest sens sugerează o mare lucrare ce se dovedește a fi falimentară și costisitoare.

Se înțelege nămaidecât ce evenimente și mentalități depășite vrea să figureze prozatorul sub costumele epocii fanariote. Însă, pășind pe acest teren, scriitorul schimbă, cum se zice, foaia și devine publicist agresiv pe care îl știm. Evocarea se transformă în pamflet, și în lumea crepusculară a fanarismului începem să

deslușim siluetele adversarilor de azi ai scriitorului, metamorfozați într-o ceată de coprofași. Nivelul cărții coboară, paginile ce urmează sunt niște goale pamflete lipsite de putință (și forță) de a ataca o idee pe față.

Dar să ne întoarcem la Ottaviano, sclavul ideii de putere – cum își spune chiar el – geniul rău al Princepei. Ceea ce a mai lăsat intact Fanarul corupt scrică, acum, acest iscusit șarlatan, ce apare la curtea intristatului Princepe însoțit de *sferă armilare, planisfere, organe de lemn, harfe, cazane și retorte* și tot ce intră în competența unui alchimist. El pune stăpânire pe spiritul fanarismului, tulbură pe Evanghelina, ambițioasă lui mamă, și cultivă, la

toți, iluzia aurului. Dintre personajele cărții lui Eugen Barbu, figura acestui vrăjitor medieval este cea mai vie. Adversarul lui, Ioan Valahul, este, în schimb, lipsit de consistență literară și cei ce văd, aici, o slăbiciune a romanului au, indiscutabil, dreptate. În dialectica fabulei din *Princepele*, Ioan Valahul ilustrează înțelepciunea pământului, filozofia și demnitatea unui popor și ale unei istorii. Acesta este însă punctul cel mai neconvincător al cărții, pentru că rezistența pe care o opune Ioan Valahul este superficială, ca și filozofia lui, formulată în câteva propoziții generale, fără prea mare aderență la substanța cărții: „toate ușile se strâng în brațele morții... „necredința vine din slăbiciune... „dacă Măria-Ta voiește a învăța ceva este a se feri de vorbe mari mai mult ca de sabie. Pământul îți este străin și nu îți ascund că neamul nu vă iubeste...” etc.

Ioan Valahul vorbește de niște cărturi care ar reprezenta demnitatea și viața spirituală a unui popor supus la umilințe colosale, însă aceștia nu se văd în roman, și cele câteva opere de artă tipografică, descoperite de Princepe la mănăstirea Horezu, sau liota de grămăticii – simple caricaturi – nu sunt suficiente pentru a da sentimentul unei intelectualități profunde și, mai ales, a unei filozofii de viață. În chipul acesta o latură a parabolei rămâne obscură, neconvincătoare, și echilibrul ideologic al cărții se clatină.

Prozatorul este consecvent, în schimb, pe celălalt plan al cărții. Sfârșitul narațiunii dă o sugestie despre felul în care se manifestă mecanismul istoriei. Ottaviano este mai întâi pedepsit de Princepe pentru infidelitate, Princepele i se taie capul de către trimisul Sultanelui, iar trupul lui este sfășiat de câini. În vremea aceasta, în București cu ulițe puturoase, cu multă sărăcie și o boierie mizerabilă, destrăbălată, și o negustorie lacomă, intră un alt domnitor și, în urma lui, un alt messer. Hariclea, soția Princepei, dă semne că va lupta de aici înainte pentru a aduce pe tron pe fiul ei, slabul de minte Hrisanti. Ca și Evanghelina, va accepta toate umilințele și, inteligentă și ambițioasă, va reuși, probabil. Cercul se închide și se deschide, iar peste aceste destine istoria, iată, se repetă, chiar dacă mecanismul ei teribil face să apară de fiecare dată alte forme. E, încă o dată, filozofia mai adâncă a *Princepei*, acela care o ridică deasupra unei narațiuni pătimăse și colorate.

1969

DIAMANTE

Scriu sub impresia unei lecturi halucinante: *Săptămâna nebunilor* de Eugen Barbu, carte ce se instituie într-o sărbătoare a literaturii. „Fulii de diamante, gherdane, inele și brățări”...

O carte pe care mă simt îndemnat s-o iau îarăși de la capăt, fiindcă nu iubesc și mai cu seamă nu recitesc decât cărțile capabile să dea naștere altor cărți, celelalte aparțin prăbușirii bătrânești când nu sunt deriziune morală. Cărțile nepereche, ca „Săptămâna nebunilor”, adevăresc dogma primordială că la început a fost Cuvântul și abia mult după aceea blidul cu grunz murdar în care ticăloșia își caută uleiurile și bobul de linte. Cuvântul, în ceremonia paginii lui Barbu, are majestatea orientală, coloană de marmură, boierie magnifică, avere, depozite subterane, încăperi de miezul nopții, feligorie, evanghelie, porți duble de miresme, Crivăț și Bora, Agia Sofia, cronicari munteni, Caimacam-pașa, zăpadă din Kefalonia, complimenturi de la Ion Heliade Rădulescu și peste toate „o adevărată pecingine în aur care nu face rău, dimpotrivă”. În această carte (numai în aceasta?), forța imensă pe care Barbu, Principe de brilliant, răpus ireversibil minunilor de-nceput de lumea toată – măriștie ciudată domnie în țara palidelor mistere, și-n halou de ev mediu românesc, plin de visătorie – o imprimă cuvântului, nu cheamă realul, îmbracă hlamida îndoilei, bea otrava iluziei, acoperă timpul cu trandafiri galbeni de Isfahan, înșelăciunile cu tăcere prelungă, despoaie întrebarea de izvoare, nu și de prezentimente.

Suferința lui Hrisant Hrisoscelu nu e răgaz de cugetare – desperarea, da, însă Hrisoscelu n-atărnă în ațele ei –, nice la București, „sub epitropia verii”, sau sub ninsorii pontificale, nice în Veneția băntuită de amăgiri și de năluci, de timp înnegrit, aflat numai în afara lucrurilor. Sămbure fără pulpele fructului, Veneția trăiește într-un etern amurg înscris într-o reputată beznă fosforescentă, totul adunat pe buzele unui pocal din care se dă de băut posesăzilor de la Bizanț, un amestec cu luciu de amiază, pregătit de Lucrezia Herula Vimeratti – crimă, letargie, bufonadă, nevricale și serbarea Redeatoare, amintirea morților. Adică ștrengur de mătase albă. Sau spinul neîndurării. Sticla felinarului se crapă și la bord intră moartea. Și nici moartea. Dorința tărgănată de-a te topi încet. Puntea suspinelor care, la Veneția, duce în carcere de plumb și la București ia forma a două scânduri lungite peste albia Dâmboviței. Moartea ca un biet nebul suit pe-un măgar, cu fața spre coada asinului, adică, zice Eugen Barbu, cu vorbe scoase din purpură și amorsind a tutun din Smirna, lihtisul, boala orientului, acel gol fără sațiu în care intri și de unde nu mai reușești să ieși, turbata stare de așteptare, fără mișcare, fără gânduri...”

Pentru mine cartea aceasta e un noroc ce se așază între *Craii* lui Mateiu Caragiale și *Ghepardul* lui Lampedusa. Fiecare cuvânt e un degetar de aur. Îl răstorn în palme și simt cum prin iazul sângelui îmi lunecă o gondola și intră iarna în București, să dea rod fericit pe lacuri, în arbori, pe străzi.

Eugen SIMION

Fănuș NEAGU

CONOTAȚII LIRICE

Cornel Brahaș,
POEZII FOARTE
FRUMOASE

Editura
Societății „Soroc”
București, 1993

Cele 99 de poezii ale lui Cornel Brahaș, intitulată în corpore „foarte frumoase”, nu sunt rodul unui impuls calofil. Frumusețea la superlativ, așa cum o teoretizează estetica literară, e fără obiect în cazul de față, deoarece idealul autorului nu vizează categoria estetică, ci, în interiorul acesteia, delimitarea universului poetic și, foarte presant, nevoia de echilibru. Mulți autori stabilesc o relație a ființei lăuntrice cu cerul înstelat de deasupra. Cornel Brahaș își scrutează, de cele mai multe ori, cu dezamantă luciditate, abisurile pentru explicarea cărora apelează la lungi serii discursive menite a fixa stări sufletești sau puncte de intimism, netransmisibile altfel. O sudoare rece, „condensată pe partea sinceră a frunții” aluneacă în bezna orizonturilor interioare, într-o lume băntuită de vânturi și ploii cu „vești năpraznice din tălpi”. Sufletul îi este o mare tălăzuită, poetul însuși tribulează „pe culorile frigii, în nebunia gardurilor coborâte în umbră/ în veșnicul sânge”. Uneori tace „îmbălsămat cu pândă” și doar „adormind” scoate capul din coșmarul ăsta pentru a vedea cum se desfășoară, „în alte interioare/ muncile câmpului”. Frumusețea pe care o invocă ar sta, așadar, la originea transfigurantei căutății, cu direcție, totuși, precizie. Poetul vrea să descindă în zona ultimă a comunicării unde află „pânza freatică a cuvintelor”. E, din punctul său de vedere, locul revelărilor inițiatice: „decorul în care mă aflu este leit decorul/ din afara poemului liric dar mă simt între două lumi/ care se pândesc reciproc/ deși se sperie reciproc”. Din zona instaurătoare a unui echilibru fragil, poetul redescoperă lumea paralelă a conotațiilor simbolice-artistice: „a venit prețul și a vorbit de cristos așa de simplu/ încât acest personaj se poate confunda cu orice soldat/ dăruit morții de ultimele răboaie mondiale”. În ochiul lăuntric al creației sale pictura se rostogolește nervos pe cărbunii poeziei. Etapa lirică (1971–1981) conține, printre poeziile reprezentative pe cea intitulată *Singurătate cenușie*: „fără noroc ești dar vina-i a mea – cel puțin din iubire/ nu trebuia să plecam la greci/ hăituit de busole și relații cosmice/ mășor trecutul meu cu trecutul meu/ unități de măsură ale unității de măsură/ m-au înșelat și vândut iar dacă și tu lipsești/ povești nesemnificative capătă valori de document/ liniște antică gând neolitic/ putere vovodă/ în cuvânt/ cine mai are contur de iubit? răbojuri/ și blazoane uscate/ trec pe lângă mine în liniște antică/ gândiri neolitice/ făpturi apropiate/ certifică menționarea tuturor viețuitoarelor/ în sigiliu/ eu par intrat în lume prin războiul care trebuia să ucidă/ doar șerpi și corbi, deci parcuri exacte pentru războaie/” parcuri pentru măsurătorile greșite ale vremilor/ un grup de bacterii mă face atent: asta lipsește/ lipsești și-n golul acesteia vești mari se înțeleg: Cosmosul/ pustiu este o veste/ morții ieftiniși mișcelește, vocea vândută muzicii reci/ municipiul unde fumatu-i interzis”.

A doua etapă a volumului (1981–1991) e dominată de un discurs logic (ținut mai aproape de firul logic, urmat vers cu vers,

Reprezintă prin urmare o dezicere de la tentația descriptivă și, odată cu ea, un salt conceptual. Poezmele nu mai sunt ample răsfrâri (pe întreg amalgamul trăirilor lirice), ci mult simplificate prin decantare. Ritmul poetic se află sub controlul gândului, imaginea e mai elaborată și, totodată, expurgată de aluvionar. Poezia câștigă în claritate, iar prin aceasta efectul ei devine mai puternic. Nu înseamnă că autorul abandonează tematica deceniului liric precedent, ci că o rafinează. Eul interogativ accentuează reflexivitatea tentată de universal înconjurător: „crângul – înghițitor de păsări ascuțite/ știe prea multe despre trecerea lumii/ să fii corb bătrân pe o bancă/ în fața lui – pe inserat/ mi se împinge o umbră în dreptul trupului/ vulturii consăteni imită irealul/ și cine să tremure lumina?/ nimic din mine nu se repetă/ să fii corb bătrân/ să te stingi/ în chiar mijlocul culorii tale/ și cine să picteze hohote peste copaci?/ abia spre inserat umbra/ mi se simple cu trup pe măsură/ locomotive de aer tractează prin luncă/ gânduri exacte.” (*Pastel cu corb*). Obsedanta „exactitate” se află mai departe în centrul atenției poetice numai că, de astă dată, construcția lirică se rezumă la minimum de lexic. „Cerințele” discursului

rămân aceleași. Deosebirea constă într-un spor de transparență în interiorul simbolicii și emoției cu care ne obișnuise: „Ruguri mari albăstrind singurătatea/ – așa ceva este răul/ fluturii au dat deja colțul zilei/ să revin la aducătoare mea în luncă/ – furtuna de fluturi –/ ea mângâie totul fără să speră”. Poetul e în continuare un „paznic de noapte” și-și însemnează pe răbojul trecerii vremii, al existenței luminilor paralele, prezența jocului secund. Realitatea și poezia se contopesc filtrate de noi senzații lirice. Sălciile fac figurație impresionistă, plopii „gândesc” toate culorile, „lângă fiecare cal de bronă/ perechea lui/ paște iarba proaspătă”, „cuvântul se lasă mângâiat pe dinăuntru/ ca o pisică”, „noaptea se trage la xerox”, natura însăși se convertește la religia iubirii: „ea era frumoasă și radea poezii/ tăcea minunat – zâmbea poezii/ avea ochi de credincioasă adâncii de însuși cristos cu unul din cuiele sale/ și-a început viața/ ca statuie/ iar azi/ tot orașul mă întreabă/ unde-i strada cu numele ei/ le arăt o tăcere de un metru și ceva/ străzile toate/ sar în ajutor cu exemple/ ei se bulucesc la ferestre/ la toate ferestrele/ la care ea/ ar putea să se arate cântând.” (*Șiroca, III*).

În viziunea lui Cornel Brahaș poezie foarte frumoasă înseamnă emoția trăită integral.

Lucian CHIȘU

ÎN FAMILIA LUI JAMES BOND

Leon Talpă,
SPECIAL AGENT

Editura „Alcor”
București, 1993

Este, poate, surprinzător, pentru cei care îi cunosc cărțile publicate până acum și sfera preocupărilor (doctor în relații internaționale, comentator de politică externă, ziarist în presa pentru străinătate), faptul că noua carte semnată de Leon Talpă, *Special agent* aparține speciei literare pe care o numim de obicei, cu o anumite lejeritate și cu o doză abia disimulată de mefiență, roman de aventuri. Autorul s-a făcut cunoscut, mai cu seamă, prin romanul *Lumina*, o poveste de iubire fără happy-end, cu personaje „cu cheie”, în care nu intriga este cea importantă, ci mecanismele psihologice ce guvernează comportamentele eroilor.

De această dată, în *Special agent*, Leon Talpă lasă la o parte psihologia, sugerează, doar atât cât este nevoie, introspecția, se înscrie în canoanele „genului” – cu ambiguități, evidentă, de la înnoi – și imaginează o serie de întâmplări (vorba vine, căci, de fapt, există o strânsă motivație a succesiunii evenimentelor) spectaculoase, pe care le parcurge, fără teamă și prăhănit, eroul său Theo Herescu, super agent FBI, angajat într-o bătălie pe viață și pe moarte cu o puternică, transnațională și, nu în ultimul rând, criminală organizație teroristă. Tentacularea organizației nu vrea să ne ia Transilvania, dar vorba cuiva, subminează economia națională (și nu numai), afectând, astfel, interesele unei societăți care exploatează magistrala Marca Nordului–Rhindunăre–Marea Neagră. Român fiind, Theo Herescu nu poate rămâne de lemn și, motivat o dată în plus de un onorariu substanțial (suntem, totuși, în economia de piață), intră în acțiune. Urmează...

Dacă s-a divulgat (sau deoalță?) ce se întâmplă în roman (și vă asigur că se petrec tot soiul de lucruri, care de care mai palpitante) ar fi să încalcă regula jocului, iar fără

regula jocului, un roman de aventuri devine o absurditate.

Ceea ce se poate spune, fără teama de a stîrbi ceva din interesul cu care – sunt convins – veți citi această carte, este că personajul Theo Herescu se înrușește (și sper că mă adresez unor cunosători și nu mai e nevoie de lămuriri suplimentare) cu James Bond, Marlowe, San Antonio, Malko, că, adică, are șarm, succes la dame (e una, de toată frumusețea ei isprava, pe numele ei mic Sorana), intuiție (ba chiar și inteligență), curaj, ironie și, nu în ultimul rând, umor. *Gadget*-urile din arsenalul lui Theo Herescu sunt rolul multisculari inventivității autohtone, asociate ultimelor „răcnete” ale tehnologiilor de vârf în domeniu. Dacă vă voi mai atrage (respectuos, desigur) atenția asupra dialogului continuu pe care protagoniștii îl poartă cu cititorul, tulburându-l comoditățile, cred că voi fi făcut totul (sic!) pentru a vă determina să cumpărați rapid *Special agent* (costă mai puțin decât o bere relativ buvabilă!) și pentru a-mi permite să închei la toți nasturii această inteligentă (nu-i așa?) prezentare.

Nu înainte, însă, de a vă face și unii beneficiari (producători și proprietari sunteți de mult) ai unei prețurii. Iată: după cum se prezintă finalul lui *Special agent*, e de așteptat, dacă prețul hârtiei ei al manoperei tipografice nu vor ajunge pe culmile disperării editorului, o reînălțare grabnică cu Theo Herescu și ale sale extraordinare aventuri. Pregătiți-vă din timp!

Valentin F. MIHĂESCU

Domnule Leon Talpă,

Ți-am citit romanul de spionaj, *AGENT PENTRU PROBLEME SPECIALE*, personaj principal Theo Herescu. Ți iert greșelile de construcție, Ți iert scoaterea din scenă (absolut aiurea) a personajului Sorana, Ți iert și greșelile de limbă română gen „I-a trăznit fulgerul”, și alte aiureli de-astea, dar nu-ți iert și nu-ți voi ierta niciodată greșelile de prieten al paharului. Iată una grosolană: „Și au băut Zghihară de Bohotin”. Păi, domnule, ai fost vreodată la

Vaslui? Zghihară e numai și numai pentru Huși. Știi matală ceva cu Bohotinul, dar aia se numește Busuiocă de Bohotin. Și e greșos de dulce. Nu e bună decât să-și spele cei patruja de muci și

picioarele în ea. Și să le limpezască apoi (picerele) în Pinot–gris de Cotnari.

Cu nespusă părere de rău,

F.N.

PURGATORIUL ZILEI DE AZI

Nicolae Rusu,
AVEM DE TRĂIT
ȘI MÂINE
Editura „Hyperion”
Chișinău, 1992

Majoritatea personajelor care populează paginile acestei culegeri de povestiri a lui Nicolae Rusu – volum premiat anul trecut de Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova – sunt într-o continuă mișcare, deplasare: după pezeni la Herson (A mai trecut o zi), să trimitem o telegramă de la Poșta Centrală (*Două telegrame*), umblând după un „ciubuc” de zugrăvi (*Reparație*), pierduc în gara Kursk din Moscova și chiar colindând prin marea oraș (*Doi de la Calcovura*), rătașii printr-o vie (*Merlele*), veniți la „țară” la un parastas (*Gemenii*), nimeriți în mari așezări urbane, umblând în căutarea unor „adrese” (*Gologof*) sau, în fine, ieșiți să facă ordine într-o lume îmbăcșită de lășiți și compromisi (*Liliacul*).

Această forțată a personajelor prin locuri și ținuturi diferite conturează imaginea unei lumi nehotărâte, parcă, în așezare. Eroii prozelor lui Nicolae Rusu sunt – într-o bună tradiție a prozei de observație – lăsați să se exprime prin gesturile lor, prin mișcările lor, într-o permanentă nevoie de exteriorizare. Sunt – și aici prozatorul are intuiția, fină, a mișcărilor sufletești – oameni simpli, angrenați într-un mecanism care-i copleșește. De aici și frământările – în registru minor ale acestor personaje, confruntate cu mizeriile cotidiene – demagogie, furtisaguri,

matrapazlăcuri, poltronerii etc.

Mulți dintre acești oameni simpli – un fel de „buimaci” de prin proza anilor șaizeci (imi vin în minte N. Veles sau V. Șușkin) – năzuiesc spre un ceva care să le schimbe, să le lumineze rosturile. Acest ceva, adeseori, este tot de ordin spațial: o „plecare” (cu rămasul acolo) în Occident, o vizită într-un loc îndepărtat, exotice, o călătorie la un minisir, o escapadă amoroasă într-o stațiune de odihnă etc. Și, ca un simbol a acestei nevoi de schimbare, obsesia lor de a-și schimba domiciliul, prin mutarea din inconfortabile locuințe comune din cămine (studentești), muncitorești, de familii etc.) în garsoniere sau apartamente. Sau măcar, în momente de criză, să-și zugrăvească apartamentul! Și poate glosa mult pe această temă și – din păcate – adevăr psihologic dureros al traiului în comun, într-o vreme când nevoia de siguranță a individului este alterată prin înșelăciunile existenței sale zilnice.

În general, constat, Nicolae Rusu este un prozator al spiritului domol, cumpănit, cu mare plăcere de a povesti, lăsându-și personajele să se descrie singure. Fraza sa e molcomă, strunită, cu șlefuit îndelung. Nu-l prind duritățile sau jocurile de limbaj.

Nicolae Rusu mi se pare un prozator cu o voce distinctă în contextul prozei noastre tinere. E sugerează că importanța nu este atât ziua trăită astăzi, cât prețuirea pentru cea de mâine.

Căci dacă, într-adevăr, știm că „avem de trăit și mâine”, avem atunci și datoria de a intra în noua zi mai curați, mai senini, mai împăcați cu noi înșine, odată trecuți prin purgatoriul zilei de azi.

Ioan LĂCUSTĂ

CĂLĂTORIA CĂLĂTORIILOR

Florin Faifer,
SEMNELE
LUI HERMES
Editura „Minerva”
București, 1993

Florin Faifer are dreptate: „Memorialistica, memorialistica de călătorie îndeosebi, nu are cătuși de puțin o poziție privilegiată nici în istoria, nici în teoria literară (...). E, totuși, un filon de explorat. Texte în care emisia autorului are un sunet mai natural (...) sunt mărturii transparente, unde elementul de creație survine mai mult sau mai puțin întâmplător. Dar tocmai această transparență este filtrul ce relevă, în autenticitatea ei, calitatea timbrului a unei voci care de multe ori se contrapune în exercițiul ficțiunii. În sprijinul afirmațiilor cu care își deschide cartea, el cheamă mărturiile unor certe autorități care s-au mai ocupat, sistematic sau sporadic, de acest gen aflat „la frontiera cu literatura”: Thibaudet, Eugen Simion, Edgar Papu, Tudor Vianu. Construcția esului său, publicat în colecția „Momente și sinteze” este, la rândul ei, solidă și convingătoare. Subintitulat „Memorialistica de călătorie (până la 1900) între real și imaginar”, lucrarea devine e însăși o călătorie nesperată – aproape înconjurați de lume și al istoriei – realizată cu însoțirea mai multor priveri

și simțuri românești, de-a lungul timpului. O călătorie pentru care – cartea o dovedește – „pregătirile” lui Florin Faifer au fost îndelungi, laborioase și, probabil, istovitoare. Rezultatul le compensează. Un număr impresionant de călători români și deșertați impresiile din care autorul esului știe să aleagă aspecte definitorii, de la peripeții amuzante la contemplarea reflexivă, de la periplul de plăcere la vitregiile exilului sau de la scopurile științifice la hălăduirile onirice. Autorul pare a nu-i scăpa nici cea mai neînsemnată mărturie consemnată în vreo corespondență cu caracter particular ori prin vrecă pagină de revistă din secolul trecut. Hoinari anonimi sau cu nume prea puțin rezonante se regăsesc alături de consacrați ai memorialisticii de călătorie, în „categorii” pe care Florin Faifer le alcătuiește și le demonstrează sub titluri inspirate: *Semnul mirării*, *Călătoria ingenuă*, *Grădina Armidei*, *Călătoria de plăcere*, *Arta ca a prada*, *Călătoria livrescă*, *În răspăr*, *Călătoria parodică*. Citarea e, desigur, selectivă. Esul are însă calitatea de a chema la o citire integrală și nu cu puține satisfacții. O continuare a lucrării prin memorialistica multor călători de după 1900 sau a mai multor școli de după 1989 ar fi, fără îndoială, că se poate de interesant. În categoriile după scopul unor dintre voiaje – de-a dreptul surprinzătoare. Poate nu la fel de agreabile la lectură ca acelea pe care „Semnele lui Hermes” le sintetizează.

Andrei GRIGOR

Marin SORESCU

Reinventând Helada

Metron ariston

La închiderea muzeului, dintr-o dată,
Toate statuile și-au părăsit sălile,
Înghesuindu-se spre ieșire.
În locul lor s-au postat
Vizitatorii înmărmuriți, împietriți.

Mergeau pe stradă
Poseidon cu tija de fier la un picior
Și cu talpa desprinsă
—Aceasta păsea singură înainte —
Copilul încercând să țină
Calul speriat,
Tânărul din Anticitera
Și copilul trezit de pe stela lui Ilisos
Cu câinele lui și toate celelalte statui.

Propriu-zis nu era un mers
Era o translație,
Numai bucățile puse strâmb,
Ori de-a-ndoașele, de restauratorii
nepricepuți,
Se așezau singure la locul lor,

Vasele grecești mă întrebau de un
târg de oale
Oarecare.

„Oare ne vom mai umple vreodată
Și cu altceva, decât cu mister?“, se
vădietau.

Nimic de prisos! Nimic de prisos!
Se auzea vocea filozofului antic.
„Metron ariston!“ „Metron ariston!“
Încă îmi văjaie în ureche, în original.

Huța—Huța

În leagănul civilizației
Simți nevoia să te copilărești,
Să scoți limba
Și să te dai huța.

Hera sau Gea sau Afrodita
Mișcă pe rând, distrate,
Leagănul cu piciorul
Și te simți proaspăt, candid, fericit
În vecinătatea fetei mitice.

La Delfi

La Delfi! La Delfi cu noi!
Să știm: fi-va pace? Război?
O Pythie, gură amară,
Ne spune așa, într-o doară:
„Oricum, cineva o să moară.
Și, poate, murind, o să-l doară.“

Să duci ofrandă...

— Să duci ofrandă lui Apollo
Pythonul ce mai mișcă încă.
Ziceam că-i mort, dar e acolo
Și putrezește pe o stâncă.

— Poftim, îi spun, luând pe umăr,
Solzoasa, strajnica reptilă.
Cât te iubesc, slăvite—Apollo,
Dar și de ea îmi este milă.

E fructul rocilor acestea,
Petale-s solzii cei de aur.
Tu ești Apollo— Sfântul Gheorghe,
De ce să pierzi un biet balaur?

Coborător e ca și tine
Din soare și e muritor,
Împuținarea de ființă
Este—un păcat îngrozitor.

Victorie

Cvadriga mea a câștigat
Și duc ofrandă lui Apollo:
Pe mine insumi, dat legat,
Cu hățul norilor de-acolo.

Pe hornuri curg, spre temple, pietre
Și se transformă-n colonade.
Un sanctuar cu multe vetre
De la Corchira la Cyclade.

Agamemnon își pune masca

Agamemnon își pune masca
În cinstea noastră
Și dispăre sub ea,
În timp ce noi rămânem uimiți.

S-a dus la războiul Troiei sau unde?

De lancea întrebărilor indiscrete
Se apără cu această plătoșă de aur
Fin cizelată...

Dar nu, s-a dus într-adevăr la
războiul Troii.

Când va veni o va întreba, fără nici o
umbră de ironie,

Pe iubitoarea lui soție, Clitemnestra:
— Aș putea face, dragă, o baie
În baia noastră îmbietoare
Și atât de funcțională tehnic?

Poseidon pierzând tridentul

Golfuri de sărituri în timp,
De pe coloane, trambuline.
Urcat cu zeii pe Olimp,
Atenție, plonjez în mine.

Din straturile—adânci, în care,
Împachetate dorm statui,
Le scot atent pe fiecare
Și la simbolul vechi le sui.

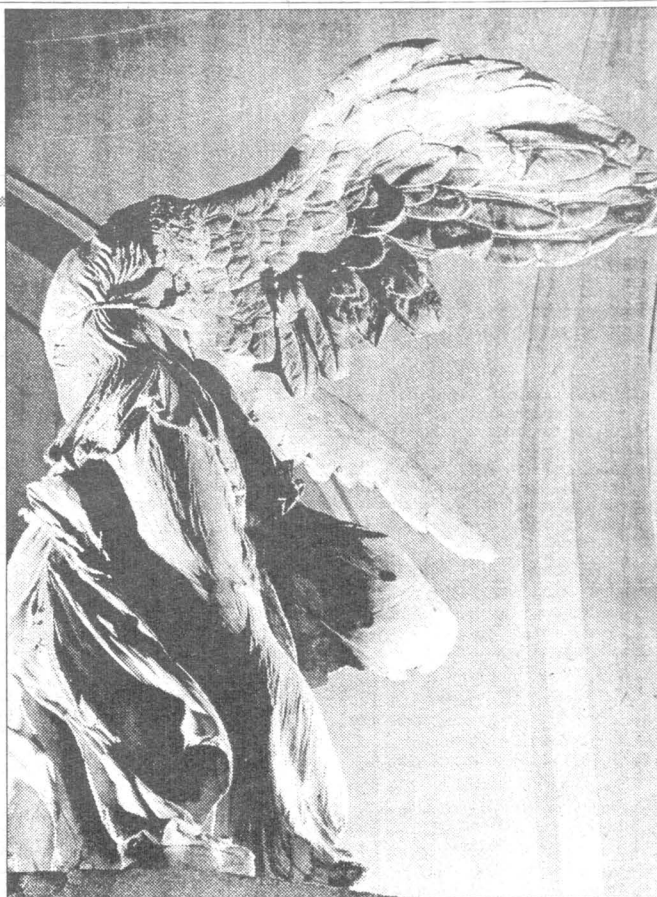
Poseidon, pierzând tridentul,
Îl va găsi prin vâl de prisme:
El răscolește occidentul,
Cu—nvolburări de silogisme.

Intrarea în port

La intrarea în port,
După faimoasa călătorie,
Corabia nu mai vede
Pădurea cea verde pe stânci.

— Unde sunt pădurile Heladei?
întrebă,
— Au plecat toate pe mare.
— Și au reușit s-o astupe?

Luăți catargele mele
Și vâslele și prova

Victoria din Samothrake

Și înfiți-le pe culmi
Să se facă iarăși păduri.
Pădurile Heladei. O, pădurile
Heladei...

— E prea târziu, răspunde muntele
gol,
Au putrezit pe mări
Pădurile Heladei — Pădurile verzi ale
Heladei...

Vântul sărat

Un măsline și un zeu
Un măsline și un zeu
Chiparoși și jepi,
Eucaipti și pini.
Capre pascând pietre pe munți.
Iar vântul lustruiește stilul doric,
Vântul sărat ia coloanele în brațe
Sub privirea mea,
Care mă întorc de la Cap Sounion
Ca o ofrandă ce n-a fost primită.

Această geometrie...

Această geometrie de porturi,
Această geometrie de golfuri
Golfuri și escavații în lună,
Râpe în destin
Unduiri de nume celebre...
Și bărci răsturnate pe plajă...

Întorcându-ne de la Cap Sounion,
Pe drum am întâlnit
Influențe venind dinspre egipteni,
Ne-au izbit drept în față influențele,
Ca stoluri de miresme, călătorind cu
briza.

Pe promontoriu

Cutia lui Poseidon
Încearcă să se reclădească pe
promontoriu.
Depozite cu zei — templele.
Duc pietricele lângă coloane.
Când bate vântul, sunete ciudate la
Cap Sounion:
Ca și când un șoarece ar ronța în
mitologie.

O instalație cu Pythii

Templul lui Apollon
O instalație cu Pythii —

Se iau trei ciobănițe de capre
Și se instalează deasupra unei
Crăpături misterioase.
Încep să vorbească în dodii
Și tot bazinul mediteranean
Tresare, ia aminte, se înfioară.

Aducătorul de ofrande

Aducătorul de ofrande
Cu un vițel viu pe umeri
Mă privește.
Încerc să prind ochii vițelului,
Privirea lui nevinovată, de jertfă.
Nu știe că trăiește în secolul VI
Înainte de Cristos.
O, ce vremuri!
Și fetele din frumoase din Beotia
De la Caryae, atât de căutate pentru
modele de cariatide...
Dar și eu eram mult mai tânăr!

De secole mă uit în ochii vițelului,
Care merge supus spre templu.

Arhimede, omul de prisos

Se născuse la Siracuză în anul c. 287 î.e.n., ca fiu al astronomului Fidiuș; știa de la tatăl său că trebuie să privească, mai întâi, pe cele de deasupra sa și, numai după aceea, pe cele de jos; că între ele există o legătură, ca între spirit și corp, ca între întreg și parte, Arhimede - fiul, devenise, în scurt timp, mai învățat decât tatăl său; mai înțelept și mai bătrân decât toți pe care îi întâlnise chiar și în Muzeonul din Alexandria (nu întâmplător numele său începea cu particula *arhe*); trecea cu ușurință de la *știut* la *cunoscut*, la cele străvechi și întemeietoare.

Cealaltă siracuzani se ocupau cu treburile zilnice ale cetății și, mai ales, cu negoțul. Corăbiile lor cutreierau apele mării, dintr-o parte într-alta, de la Siracuză la Alexandria sau Cnossos, după hărțile bolții cerești, făcute de acest tânăr. Concepeau lumea rotundă: sferică; și, totuși, se înfiripa în ei spaima de infinit. Începeau, în lupta cu valurile și vânturile, să bănuiască înăpoiă tuturor lucrurilor o mână nevăzută, un *arhe* - pe care numai acela dintre ei rămas acasă, cu muncile sale de prisos, trebuie să-l știe și să-l caute. El trebuia să vadă acel gând din înăpoiă lucrurilor, fără de care corăbiile lor n-ar fi putut pluti pe ape.

Trebuia să găsească legea.

Tânărul acesta, ce părea pentru cei mai mulți de prisos, înfiorat și el de infinit, l-a găsit strecurat în chiar raportul dintre raza și lungimea cercului, și i-a dat nume numele cifric tre și paisprezece: - π ; pentru studiarea mișcărilor Soarelui, Lunii și planetelor, a făcut un planetariu; a calculat lungimea curbilor, raportul dintre volumul cilindrilor și sfera circumscrișă (bucurându-se tare); ariile și volumele unor suprafețe speciale; cuadratura parabolilor; a studiat proprietățile spiralelor și gândul lui trebuie să fi ajuns în preajma a ceea ce, mai târziu, a fost numit „un cerc de cercuri”.

La căma acesteia cetății din Sicilia ajunsese Hieron al II-lea, care își comandase o coroană de aur. La aducerea acesteia de către slujitor, el o privise suspicios, cu îndoieli în privința cinstei giuvaergiuului: dacă nu cumva înlocuise o parte din aur cu argint? Dar cum să afle!? Aceasta era o problemă ce depășea mintea unui conducător de oameni. Dar poate nu și pe a lui Arhimede - omul de prisos! Astfel îl numise, până atunci, cetatea cu mai marii săi. Nu și Hieron, care „era încă foarte tânăr” - scrie Polybos -, însă înzestrat de natură cu însușiri potrivite pentru a exercita puterea regală și administrația unui stat” (*Istorie*, Cartea I, 8). Astfel Hieron îi cere acum lui Arhimede să-l rezolve problema.

Și, iată-l pe Arhimede, învărtind coroana pe deget, stăruind în căutarea răspunsului. Era într-o zi a anului 265 î.e.n. Trebuie să fi fost tare cald la Siracuză, căci acest tânăr de 22 de ani se pregătea să intre în cada cu apă șterse a-și răcorii sângele și a-și limpezi spiritul. Cu problema în gând, nu băga de seamă când cada se umpluse cu apă. Intrând în cadă, o parte din apă s-a revărsat peste margini: a simțit că mâinile, picioarele, întregul corp își pierduseră din greutate. A privit atent apa revărsată și, deodată, a sărit ca ars, și a pornit-o în fugă spre casă, strigând: „Evrika! Evrika!” Descoperise „cheia” problemei, principiul fundamental al hidrostaticii. Iar de aici, o concluzie practică: prin cântărirea obiectelor în apă - de pildă a unei coroane - se putea cunoaște cu exactitate proporția metalelor în aliaje. Astfel, s-au pus bazele staticii, hidrostaticii,

s-a determinat centrul de greutate al corpurilor, a fost definită greutatea specifică.

Măinile sale, prelungite de echer și compas, dar mai ales de gând, au inventat scripetele mobil, roțile dințate, mufra, mașini pentru irigatul holdelor, șurubul fără sfârșit - ca o revanșă a infinitului în infinit -, și multe sisteme de pârghii. „Dați-mi un punct de sprijin și voi susține întreg Pământul!” - ar fi zis el. Metaforic, și nu tocmai metaforic, punctul acela de sprijin era chiar spiritul său.

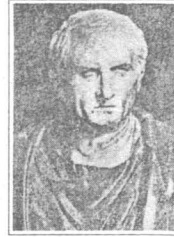
I-a fost dat apoi să vadă mai mult de două decenii cum se confruntă și se devoră forțele în istorie: romanii, vrând să iasă din peninsula, încercau să obțină un cap de pod chiar în insula sa, în Sicilia, pretenție ce se lovea de a cartaginezilor, stăpânitori mai vechi ai acestor ape, cu insulele și țărmurile cu tot. Hieron trebuia să dovedească o suplă diplomatie între aceste forțe, asemănător, întrucâtva, lui Arhimede, căruia, în tinerețe, îi trimisese coroana cu pricina, pentru aflarea adevărului. Acum, și unul și altul trebuiau să caute adevărul în istorie. „Căci așa cum unu animal - era obligat să mediteze, în același context, Polybos -, dacă i se scot ochii, nu mai este bun de nimic, tot așa, dacă din istorie se lasă la o parte adevărul, ceea ce rămâne din ea este doar o povestire nefolositoare” (*Istorie*, Cartea I, 14). Arhimede trebuia să urmărească, acum, mai mult mersul lucrurilor și mai puțin rațiunea lor; trebuie să imagineze pârghii, catapulte și corăbii care să apere cetatea. Hieron, la rândul ei, e mereu atent la schimbarea sorților; gândul său pare a fi Arhimede. Despre Hieron, Polybos scrie: „Se pare că el a fost cel mai vestit dintre toți regii și a cules multă vreme, atât în viața particulară, cât și în cea publică, roadele înțelepciunii sale” (*Istorie*, Cartea I, 18). Despre Arhimede, legenda invocă mai ales faimoasa *oglinză*, care a captat focul de sus al soarelui, îndreptându-l împotriva dușmanului. Mult mai aproape de noi, la 1582, Raphael Mirami scrie: „Fiecare știe ce mult respect îi purtăm ingeniosului Arhimede din Siracuză și gloria pe care și-a dobândit-o cu ajutorul oglinzilor focale pentru incendiul corăbiilor inamice care veneau spre distrugerea și ruina aceluia pământ.”

Și orașul a rezistat an după an, până când, printr-o anume viclenie, Marcellus l-a cucerit. Romanii biruitori pătrund în cetate: un soldat ajunge la locuința lui Arhimede și-l găsește pe bătrân absorbit în rezolvarea unei probleme de geometrie, cu cercurile desenate pe nisip. Cu trufie și dispreț, soldatul îi ordonă să-l urneze. Bătrânul, tot mai aplecat peste cercurile sale, îl roagă să aștepte încă puțin, întrucât nu rezolvase problema. Cu sabia în mână, considerându-se jignit, soldatul îi calcă cercurile și i le șterge. Bătrânul, calm, ridică fruntea și-i spune: „Noli turbare circulos meos!” („Nu-mi șterge cercurile!”), la care bruta înalță sabia și-l despică.

Era în anul 212 î.e.n. Generalul Marcellus l-a înmormântat cu toată cinstea cuvenită și a dispus să-i fie gravată pe lăspede o sferă înscrisă într-un cilindru. Dar ierburile uitării generale i-au acoperit pentru câteva secole mormântul. Până într-o bună zi, când M.T. Cicero, în timpul guvernării sale în Sicilia, a găsit și a recunoscut mormântul lui Arhimede după inscripția de pe lăspede: sfera înscrisă într-un cilindru.

Dumitru VELEA

Uciderea lui Cicero

Una dintre cele mai dramatice, mai întunecate pagini din istoria veche este cea a uciderei marelui umanist al antichității, oratorului, filosofului, omul de stat Marcus Tullius Cicero, autorul celebrelor *Catilinare*, *Verrine* și *Filipice*. Această crimă a fost săvârșită în anul 43 î.e.n., așadar la un an de la asasinarea lui Caesar, la Idele lui martie. Cicero ajunsese la vârsta de 64 ani, era deci în amurgul vieții, dar în plină putere creatoare. În urma încheierii triumviratului dintre Antonius, Lepidus și Octavian, marele orator este trecut pe „lista neagră” a celor care urmau să fie imediat uciși. Amănunte despre relațiile dintre Cicero și Octavian (viitorul împărat Augustus) ne furnizează savantul francez Gaston Boissier, în vestita sa carte *Cicéron et ses amis* (*Cicero și prietenii săi*). Cu toate că era prieten apropiat al lui Cicero, tânărul Octavian îl sacrifică, din calcule politice.

Despre ultimele clipe din viața lui Cicero și despre oribilul asasinat aflăm din scrierea grecească a lui Plutarh, *Bioi paraleli* (*Vieți paralele*). Pasajul de mai jos are tonalitatea unui roman de groază, în care evenimentele reale, atestate istoric, se îmbină cu elemente miraculoase, cu superstiții și premoniții. Imaginea de coșmar a apariției corbilor în jurul lui Cicero, cu puțin timp înaintea uciderei sale, cronicăntul lor sinistru aduc ceva din atmosfera filmului halucinant al lui Hitchcock și din misterul romantic al unui celebru poem al lui Edgar Allan Poe: „Cicero, frământat de multe gânduri tulburătoare și

contradictorii, s-a încredințat sclavilor să-l ducă la Caieta pe mare, căci avea acolo fășii de pământ și un loc unde putea să se ascundă în timpul verii, când vânturile suflau foarte plăcut. Locul acesta are și un templu mic al lui Apollo, deasupra mării. De aici au pornit niște corbi în stol mare, cronicănt și s-au îndreptat spre corabia lui Cicero, care era trasă pe uscat și, așezându-se pe catarg, și de o parte, și de alta, unii cronicăneau, iar alții loveau capetele frânghiilor, încât toți socoteau că acesta este un semn rău. Cicero a coborât de pe corabie și, intrând în casă, s-a culcat ca să aștească, dar mulți corbi s-au așezat pe porțiță, cronicănt zgomotos, ba chiar unul dintre corbi, coborându-se pe patul lui Cicero, care era cu perdelele trase, i-a dat puțin la o parte cu ciocul veșmântul de pe față. Sclavii, văzând acestea, se învinuiau singuri că vor fi nevoiți să asiste la uciderea stăpânului lor, pe când sălbăticiunile îi vin în ajutor și se îngrijesc de el, când este în suferință, el, om cu atâtă prestigiu și că ei înșiși nu-l apără, așa că, mai rugându-l, mai luându-l cu forța, l-au dus în lectică la mare. În acest timp, au venit ucigașii, centurionul Herennius și tribunul Popilius, pe care, când era acuzat că și ucisese tatăl, îl apăsese Cicero, având cu ei slujitorii. Când au ajuns în fața ușii lui Cicero, care era închisă, au bătut, dar,

deoarece Cicero nu se auzea, iar cei dinăuntru spuneau că nu știu de el, se zice că un tânăr pe care-l crescuse și-l instruisese Cicero cu manuale și învățături liberale, libertul fratelui său Quintus, numit Philologus, a spus că lectica este purtată spre mare prin locuri de plimbare, care au plante pe margine și sunt umbroase. Tribunalul, luând cu sine câțiva soldați, a pornit pe drum, dar Cicero a văzut cum Herennius vine repede prin alei și a poruncit sclavilor să vină acolo jos lectica. El însuși, după cum avea obiceiul, punând mâna stângă pe barbă, se uita țintă la ucigași, plin de praf și de frunze, cu fața transfigurată de gânduri, astfel încât cei mai mulți și-au acoperit fața când Herennius l-a ucis... A fost ucis în clipa când și-a scos capul din lectică (...). La ordinul lui Antonius, i-au tăiat capul și mâinile cu care scrisese *Filipicele*. Pentru că însuși Cicero a intitulat *Filipice* discursurile rostite împotriva lui Antonius și până acum se numesc *Filipice* (...). Capul și mâinile lui Cicero Antonius a poruncit să fie puse pe tribuna rostrată, ca un spectacol groaznic pentru romani”.

Amănunte despre uciderea lui Cicero aflăm și de la un contemporan al său, istoricul Titus Livius, autorul vestitei scrieri *Ab Urbe Condita* (*De la fundarea Romei*). Într-un fragment păstrat în *Declamațiile deliberative* (*Suasoriae*) ale lui Seneca Retorul, Titus Livius ne descrie astfel sfârșitul lui Cicero, completând informațiile furnizate de Plutarh: «Întorcându-se la ferma

Apollo, Atica, sec. V î.Ch.

pomenită mai sus, care se află la mai puțin de o mie de pași de țărm, (Cicero - n.n.) zise: „Am să mor în patria pe care de-atâtea ori am salvat-o”. Se știe că sclavii lui erau gata să lupte cu vitejie și cu devotament, dar el le porunci să pună jos lectica și să aștepte liniștiți ceea ce soarta nedreaptă îi va săli să suferă. Scoțând capul afară din lectică și întinzându-l nemișcat călăilor, aceștia i-l rețeză. N-a fost de-ajuns cruzimii stupide a soldaților: i-au tăiat și mâinile, zicând că a scris nu știu ce contra lui Antonius. Astfel capul a fost adus lui Antonius și, din porunca lui, fixat între cele două mâini în tribuna de unde fusese ascultat».

Ștefan CUCU

STAREA LITERATURII

MIRCEA NEDELICIU:
„CA O BILĂ PĂTRATĂ”

Fiche signalétique: Praenomen: MIRCEA. Nomen: NEDELICIU. Cognomen: „Euromedia”. Data nașterii: anii '80. Locul nașterii: cenaclul „Junimea” și librăria editurii „Cartea românească”. Talie: primul înnoitor de talie (cel puțin cronologic) al prozei scurte românești. Greutate: „momente și schițe”, „meteorologia lecturii”, ghiduri franțuzești. Semne particulare: o ușoară aplecare înainte, cu capul prins între mâini, luptând contra somnului, contra singurătății, atent la vorbele schimbate, dimineața, în autobuzul de dimineață. Luat în evidență în librăria mai sus amintită, transformată de el însuși în cabaret „Chat noir”, „Lapin agile” sau „Voltaire”. Deși e clasat pe ordinator, nu posedă un dosar special. Posedă, în schimb, darul de a enerva interlocutorul prin întrebări voit moromejiene de tipul „pe ce te bazezi?” sau „în ce sens?”. Are nevoie de prietenie pentru a exista, deși nu o spune niciodată. Știe să folosească vorbele cu parcimonie, rostindu-le bariton și clar. La nevoie se cunoaște, chiar dacă nu te cunoaște. Are dorința de a înțelege toate lucrurile, și asta poate trece deseori drept defect. Are doi copii admirabili. Știe cum să procedeze cu vorbele și cu situațiile critice. Are întotdeauna asupra lui un bilet de tramvai. Cu ajutorul căruia alunecă prin oraș. Uite-ll

– Iartă-mă, nu mi-ai fost prezentat. Cino ești dumneata, Mircea Nedelciu?

– Lasă, fără prezentări.

– Cu ce te ocupi?

– Supraviețuiesc.

– Cum merg afacerile societății Euromedia?

– Ca o bilă pătrată. Aducem în România unul dintre cele mai scumpe produse de pe piața occidentală - informația. Ne adresăm unei piețe cu o putere de cumpărare scăzută și în continuă scădere. În plus, mentalitatea potențialilor cumpărători îi împiedică să vadă că informația este un produs de strictă necesitate. În consecință, din puterea lor de cumpărare foarte mică ei alocă pentru informație o cotă mai mică decât mulți alții.

După asta mai vine și statul român și găsește de cuviință să încaseze TVA 18% și 0,5% COMISION VAMAL PE CARTEA IMPORTATĂ. Presa străină este și mai tare stopată la vama română: 3% TAXE VAMALE, 0,5% COMISION VAMAL + 18% TVA = 21,5%, „PROTECȚIE”! Asta față de o factură externă, după umilitoare chinuri de a o aduce cât mai aproape de puterea de cumpărare a concetățenilor noștri. Și percepută imediat, înainte de trimiterea pe

pieță a produsului (care are și un ritm de vânzare foarte lent), deci înainte de orice încasare în lei. STATUL VĂCĂROILOR VREA BANII JOS, altfel nu iese camionul din vamă! Dacă vrei să știi de la cine pretinde statul român să fie creditat, află acum: de la orice întreprindere care ar îndrăzni să vrea să aducă în România informație din vestul continentului.

În astfel de condiții nici nu trebuie să întrebi cum merg afacerile, ci cum de mai există. Oricum, din punct de vedere economic, se explică de ce nu avem concurență. Și de fapt, vom continua să existăm tocmai pentru că informația nu mai poate fi oprită. Oricărui stat însă care pune TVA pe importul de informație și vrea să fie creditat de întreprinderile care o fac să circule nu-i prevăd decât un viitor foarte scurt. În lumea de azi informația a devenit cea mai importantă sursă de bogăție. Mai grav; resursele de orice fel, subsolul, pădurea, combinatele siderurgice (de la Călărași), grânele și saivanele CAP-urilor, casele de pe Primăverii, chiar dolarii depuși în bănci străine sunt praf și pulbere dacă sunt gestionate cu o informație neadecvată.

Așa că nu de soarta unui S.R.L. ca Euromedia trebuie să te

îngrijorezi, dom' Nic, ci de soarta statului care ne impune să-l credităm noi ca să subvenționeze el cărbunele nescos din pământ și tabletele televizate.

– Scriitorul român a rămas mereu cu o oră în urmă. Nu crezi?

– Dimpotrivă. Numai simplul fapt că sunt cititor al literaturii române îmi creează un sentiment de superioritate față de mulți scriitori străini. Deci, față de scriitorii din alte limbi, n-a fost și nu va fi nicicând „în urmă”. Poate vrei să zici că e în urmă față de ceilalți români, cei care nu scriu adică, mai bine-zis: cei care n-au făcut din scrisul lor un destin. Dar aici ce sens mai pot avea cuvintele „în urmă” sau „înainte”?

– Cum se poate remedia astă defecțiune?

– Păi, nu-i nici o defecțiune. Eu zic s-o lăsam așa.

– Când „lucrezi” (mai pe înțelesul tău, când scrii) cum faci? Întotdeauna am văzut la tine maldăre de fișe. Faci și ceva cu ele?

– Domnule, nici nu lucrez și nici nu scriu: mă joc. Și când te joci, te joci cu orice, fișe, ore, gașe, dischete, mușți și păduri, capete pătrate. Numai cu vorbele să nu te joci, dom' Nic, că faci bubă!

– Am hălăduit împreună (e un fel de a zice) prin diverse cotloane

Nino Stratan, Mircea Nedelciu, Tudor Jebelenu și Nicolae Iliescu. Foto: Florin Iaru.

ale Bucureștilor. Unde te simți tu acasă?

– În toate locurile din România, mai puțin Bucureștiul. Dar neplăcerea de a trăi în București e de dată recentă, încă nu m-am gândit ce-i de făcut.

– Ai vreo manie?

– Nu cred. Dar poate am și n-am observat eu. Asta nu e cumva femininul de la Maniu?

– Nu. Bine îmbrăcat nu te-am văzut niciodată. Chiar nu-ți pasă?

– Probabil că mi-a păsat cândva, dar, știi cum e, ba n-ai bani, ba n-ai timp, până la urmă: ia mai dă-i dracului cu mofturile lor. Friguros nu prea sunt.

– Măine, cum va arăta literatura română de azi?

– Foarte bine.

– Dar cea de mâine?

– Mai lasă-mi timp de gândire.

– „Țăranul român e rău, prost și leneș”. Are dreptate Rogojinaru?

– Ha - ha! Țăranul român e un tip fantastic. Mă amuză foarte tare să-i văd pe cei care-și fac planuri cu el cum să-l păcălească. Le deoacă planurile cu o imaginație și un talent extraordinare, tot continuând s-o facă pe prostul sau pe leneșul. Când trebuie, o face pe răul, numai că nu știi tu când trebuie, ci el. Are o armură teribilă, dură, selectivă, suplă; s-ar adapta și pe Lună înaintea

marșienilor.

– Ai trecut printr-o experiență dificilă. Vrei să vorbești despre asta?

– Nu prea.

– Atunci, cum ai ieșit din ea?

– Ca dintr-un joc mai dur. Am făcut și fișe, am scris și un roman, dar el nu se numește „Pe patul de moarte” pentru că titlul ăsta fusese deja folosit la o traducere din Faulkner și nici nu s-ar fi potrivit conținutului.

– Dă-mi definiția prieteniei.

– Relația normală între oricare două sau mai multe ființe, câtă vreme nici una nu e atinsă temporar sau definitiv de prostie.

– Tu ești prieten cu cineva?

– Cu relativ puțini oameni, pe unii nici nu-i cunosc personal, dar de obicei cu toate animalele (nu sunt prost să mă apropii de un câine turbat, nota bene!)

– Ce vrei tu cel mai mult de la viață?

– 100%!

– Care crezi că-i locul tău altături de noi?

– Care noi?

– Crezi că nevestele sau cunoștințele pot influența relațiile dintre doi oameni apropiați?

– Asta-i întrebare?

Nicolae ILIESCU

TINERI POETI

Mogadiscio, Tara
Făgăduită unui poet alb
și unei regine negre

Să fie Sudanul Tara Făgăduită
Eu mă răsfaț străbătând plaja somaleză
Negru mă renaș din mină la geneză
Cu suras alb și cu pielea cernită.

Tărgul din Khartoum
Omdurmanul prăfuit
Unde erai tu născută din sărăcie
Printre hărburile
Tatălui tău artezian.

Musulmană împlinind castitate
Ți-am desfăcut cu Mâna hontă
Văful fulgerat de Cheia lui Allah.
Căștig o speranță primară,
Hienele nu mă răpun în desert
Ci la Nilul sudanez.

II
Hăul meu a căzut într-o cursă
Într-o zi de primăvară polară
Fericit în necunoaștere
Cuprind strune de alun.

Globul mă înconjura
O cursă pusă în centrul pădurii
Care depășește orice.
M-am întreat pe o stare subțire de luciu
Cine este în pădure regele,
Și cine regină.

Sub o costișă mă ademenesc
Ciorchini de albastrele.
Fata sălbatic culege albastrele
Desculță, despletită.

Nu am dăruit nici unui sălbatic
Buchete de albastrele
Mi-a soptit sălbatica gașe,
Cu murmur albastru.

III
Unde poți fi marea mea călătoare,
Când trec plin de călătorie Oceanul

Din Somalia în Insulele Maldive.
Unde există nerostirea cântată a tainicului
Negru,
Alb,
Galben.

Mi-ai trecut prin închipuire
Soare prin sufletul celui fără așezământ
Eu posed numai pastelarea imaginii,
Cu alb, galben și negru.

Un cântec ce coboară din cer
Se eternizează
În locul de unde coboară.
O lebădă albă este întotdeauna
Profană.

Prima mea cumpănire este o lebădă albă,
Este o lebădă galbenă,
Este o lebădă neagră.
Oceanul este un ochi magnific de lebădă
Cu penaj somalez.

Dorin CRIȘAN

Fănuș NEAGU

SCAMPOLO, TU EȘTI O HAIMANA

Mașinile, două ARO-uri de teren, opriră în marginea pădurii de salcâmi; coborâră în ordine: 1) Ilie Agafon, zis Aga, primul secretar al județului P.C.R. – 40 de ani, înalt, cu mișcări curive, greutate normală, părul blond tuns perie, mustața viorie, salopetă de lucru și caschetă de șofer de curse; 2) Liviu Doru Călinescu, șeful de cabinet al lui Aga, mai cunoscut sub numele de Impi, cum acrisor îl desmierda Aga, tânăr, 27 de ani, brunet, cu părul numai cărlionți, în pantaloni de mătase și cămașă neagră; ochi verzi, sticloși, năuci; 3) Delia Ionescu, secretar cu propagandă, zisă și Comisoaia, fiindcă iubea nesusu caii. Grasă, cu obraji rotunzi, ochi nemaipomenit de mari, căprui, îmbrăcată într-un taior gri-fer, mirosea plăcut a parfum de violete și pintenăși cruzi. Dar de unde și dăra subțire de fum de vin roșu?

Salcâmi – pădurea număra peste trei mii de hectare – te ameteau cu mireasma florilor albe și roșii.

— Ce dulce lenevie! se pomeni Comisoaia înșirând mărgăritare.

„Da, reluă Aga, pentru sine, suntem în cuibul cu dor al salcâmiilor. Aici înțepenește Timpul. Timp fără istorie. Sterp. Timp de neînviat în veci de veci. Timp docil morții. Timp care nu știe să învețe prospectii. Nesupus regenerării. Ce gât lung și uscat, mama lui de Timp. Gât de lebădă moartă”.

— Tovarășe colonel Dumbravă! se pomeni strigând cu voce urată.

— Ordonai, răspuse șoferul din primul ARO, aplecat asupra volanului.

— „Ordinele, sublinie Impi, obraznic, se primesc stând în picioare”. Așa zic nemții. Cel ce le dă poate să stea și culcat.

— Și ce mai spun nemții tăi, Imbi, întreabă Aga, schimbând vesel consoanele p și b.

— Mai zic că, o dată în viață fiecare din noi își aduce un cal troian în casă”.

— Ce tulpină... ce tulpiniță ești tu, Impi! Dumbravă, cei douăzeci de oameni ai dumitale s-a închidă întrările în pădure. Întrăceri Skandenberg și vodcă la discreție. Am venit aici să petrecem două zile în liniște. TOVARĂȘU’ și TOVARĂȘA sunt în vizită oficială în Bulgaria. Ca atare, ne putem distra în voie.

Cele două mașini ARO dispărură pe drumul de pământ. Comisoaia rupse o crenguță de salcâm înflorită și îngână: *O floare de salcâm, în părul tău, Ca o stea s-a scuturat...*

Impi întonă și el, batjocoritor: *Lenin din ceruri privește la noi*

— Delia, zise Aga, – tovarășul prim se afla într-unul din momentele lui bune – ești de o mie de ori mai frumoasă decât năluca fetei care-ai fost. Păstrezi în tine întreg neastâmpărul fetei din mahalaua Priboi. (Comisoaia în gând: „De unde detașarea asta la Aga, de obicei atât de arrogant? Oh, proasta de mine, s-au iubit înainte de-a porni la drum, s-au curvăsărit tovarășii, n-au avut răbdare până diseară. Iată-l pe Impi cât de obraznic mă privește... o obrăznicie transfigurată... le-a priit tovarășilor. Mă, Impi, pederast împuțit, ce mult mi-ar plăcut să fii bărbat. Oh, dac-ai fi parțial mai disponibil”).

— Aga, zise Impi, cu intuiție diabolică, toapă asta trebuia să vină îmbrăcată în

pantaloni de sugama. Comisoaie, urmă el, pipăind colierul ei din boabe de chihlimbar negru, tu-ți zici în gând că sunt pea frumos pentru a mă fi născut bărbat... Dar, eu sunt...femeie...Taie-mă, Aga, cu briceagul de argint, căci de câte ori mă uit la ea, nu mă pot opri să prind cheag de neam prost și să zic: iaca trece impușoasă, intolerabilă, plină de furie disperată și vorbire cutezătoare, chipul dezamăgirii. Palmaresul tău, Comisoaie, ar fi asta: tuși, sculpă, băși și spuse ineptii.

— Ești dezgustător.

— Pun pariu pe-un coș cu castraveci... zise Impi.

— Și-un coș de căpsuni, completă Aga, înveselit. Pentru că depravarea începe cu litera c...

— Ai dreptate, Aga, se înclină Comisoaia, n-are nici-un rost să ne facem daruri întunecate. Deci, litera c. Curvă, curcugiu...

— Cântar, sugeră Impi. Dacă nu zici cântar, va fi furtună din senin.

— Cântar. Cătușă. Cușcă. Cășlegi. Cazan. Catedrală.

— Câteodată, lungi Impi seria.

— Câteodată, repetă Aga, încântat de jocul lui Impi.

— Câteodată, reluă Impi, în pădurea asta de salcâmi, de pildă, poți să-i faci cuiva de petrecanie fără nici-un pic de teamă. Când luna închide ferestrele, când cucii, codobaturile și coțofenele amuțesc... Pun pariu, deci, pe-un coș cu castraveci...

— Te-ai speriat, Comisoaie? întreabă Aga, văzând-o că pălește. Nu te speria, eu conduc meajul.

— Aga, tu ești minunea pădurii de salcâmi, zise femeia ușor zdrcinată. Pentru Aga simțea numai respect și frică.

— Ștengărițo! o dojeni Aga, amenințând-o cu degetul.

— Ștengărițe, rotunji Impi buzele, sunt lesbienele care defilează pe străzile Americii în rochițe de hârtie. Hai du-te și culege măcris.

— Du-te, o îndemna moale și Aga. Măcris și bujori. Bujorii, în toate împrejurările sunt roșii, numai câteodată albi.

Comisoaia se depărtă, legănându-se, pe o cărare pierdută-n terbur.

Castelul de lemn, cu fronton și patru turle mici învelite-n teracotă albastră (n-ascundeau îndemnuri de împotrăvire la desfrâu?) se găsea la vreo sută de metri, înconjurat de stejari uriași. Aga și Impi se duseră pe terasa din spate, pardosită cu gresie cenușie. Cinci portocali în hârdaie se-nfiorau de exotism tulbure. Peste scoica de sticlă în legătură de fier de deasupra ușii de intrare se revărsau mlașide de iedăr. Patru fotolii de răchită împletită, răspândite într-o dezordine studiată, căptușite cu perne-mbrăcate-n atlas, așteptau trupuri ostentive. Două statui de lemn, una reprezentând o țărancă ținând pe cap un vas de cult, cealaltă o zeiță a rodului purtând în jurul frunții ofrandele câmpiei, iar în mâinile adunate pe pântec un strugure neverosimil, împodobeau laturile terasei. Din pricina uscăciunii, capul țărancii crăpase pe mijloc și cineva-l strânsese zdrăvăn în două cercuri de tablă, ca și cum l-ar fi fost teamă să nu se scurgă creierii sau numai sugestia lor.

— Aga, nu trebuia să cărăm curva asta aici.

Aga, răsturnat în fotoliu, îl măsură dintr-o parte, fericit. „Toți îl cred un cinic și-l privesc cu vădită ostentație, dar câtă iscusință pe obraji! ăștia dumnezeiesc de frumoși. Ce flăcări naive și dulci joacă-n pomeții lui. Mă uit câteodată la el și zic că e miezul nopții și cineva suflă într-un corn de vânătoare, timp de un minut. Cine pe cine cheamă? Cine cui dă de știre? Pădurarii spun că n-aud nimic, dar mint, e limpede, mint ca să oprească misterul”.

— Impi, Delia și soru-sa Genia au fost cele mai frumoase fete din Priboiul Dunării.

Impi scutură o gâză de pe mână – amândouă mânelele cămășii de mătase neagră erau doi corbi în coborâre festivă – și aprinse o țigară. Aga-i sorbea mișcărele. „Dacă nu-i cu mintea vraiste, îmi va azvâli două rotocoale de fum în față. Haide, Impi, hai”.

Dar Impi nu se clinti. „Bineee, se îmbufnă Aga, o să-ți plătesc pe loc”.

— Erau frumoase și ieșeau, seara, pe malul Dunării înfășurate-n mantii.

— Iar tu, băiat draguț, discret, curat, simpatice și bun camarad, le păzeai de câini.

— Afurisită limbă ai astăzi!

— Fiindcă m-ai întăritat și nu m-ai domolit.

— Păcătosule! murmură Aga – și intrară în castel.

Apucând cărarea dinspre Poiana mierlelor, Comisoaia se schimbă în fata din Priboiul Dunării, care-și întinde rujul pe buze cu un băț de chibrit, poartă brățări la glesne și inele de argint pe deșteale picioarelor și e apucată de năbădăi la apusul soarelui. „Au început să lucreze la vedere, tovarășii... o să-i ia dracul!” Nu se știe de ce avea impresia că pădurii de salcâmi îi era drag numai de ea, Comisoaia, și gândul care-o ducea spre Casa venețiană, unde fusese ademenită de marinari cu o crenguță de coral. Pe Genia o plăteau cu mărurișuri din bazarele orientale: iminei de marochin, halate brodate cu chipuri de arăboace și versete din coran, iatagane pentru copii, împodobite cu perle de sticlă, ibrice de aramă. Stimulii unor aventuri cu începuturi leneșe, totodată și-a unor crime la marginea timpului, cafea, smochine, portocale, coniac Metaxa, butoașe de bere, vin din insulele grecești, dans din buric și peste toate Dunărea în asfințit, tavernele, foisoarele bordelului de pitici, ulcele cu sânzene și trifoi roșu, comenzile gradaților din câmpul de instrucție al batalionului disciplinar – soldații goneau în cerc, ducând în spinare ranite pline cu oase împuțite de la abator, haite de câini hămesite goneau după ei, lătrând înspăimântate – norocul de neînchipuit al cărții al Venețianului cu gușa dublă și fața plină de negi, mutrele contrabandistilor de tutun, mereu se nimerea unul cu nervii în batistă și era azvârlit pe geam, și iar Dunărea, vapoarele fabuloase, malul depravat, țigănci împerechindu-se cu haimanale din port, câte-o înjunghiere, licurici scăpărând în buturugi, un soldat lingând cizmele gradatului îndobitocit de putere, asfințitul plin de suferință, noroc și taine măsluite, rolul imaginativ al

stelelor, mirosul de iarbă amestecat cu al catranului topit de atâtea zăduf, icoana naivă a Măcinilor, actorul bețiv, evreu de origine, murmurând cu smerenie, la teighe, spre a storce mila barmanului: *Căci trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul duh și aceștia trei, Una sunt, oglinzile din camera secretă, compunând și recompunând trupurile Deliei și al Geniei, lungite goale pe divan, cu câte-o lumânare aprinsă înfiptă-n cur, ca să ațâțe, să împropăzeze și să salbătească patima jucătorilor de cărți, pisica galbenă de pe umărul Geniei, ficțiunea mărșăluind pe pereți că nu există neîncredere și moarte, ci numai viață nărașă, cururi destoinice gata să se schimbe oricând în sfêșnice, oraș daruit veseliei, două gemene dulci, fermecătoare, pietroase, dulci, dulci, dulci, justiția hazardului, bețigașe arome fumegând în farfurii scumpe, feciorii armatorilor, înecați în brianții, barbaria cinstită a rostogolirii zarurilor, porumbei jucători și luna ca un fel de gălbenuș azvârlit cu lipsă de tact în ibrul cu cafea – dar și ea despuțată de haine, putoarea de Lună, fiindcă bine zice, dincolo în salon, actorul evreu care și-a primit porția de rachiu și a dat smerenia pe-un val de urlete:*

— Sulă, sulică!

Cine ț-a zis sulă

Mai bine ținea o floare-n gură.

Oarbă ești

Dar noaptea nimeresti...

Luna? Ce închipuire aprinsă în capul ei!

— Genia, ce părere ai de luna asta?

— Bine-ar face să se sinucidă, ștoarfă!

În Poiana mierlelor, adunată rotund între două crânguri de nuci și două pâlcuri de plop, păduraru Petrarhe Sima, înalt, ciupit de vărsat, ras în cap, da să bea lapte din găleata sprijinită pe genunchii unui vițel bălțat, care abia se ținea pe fusele picioarelor. Larba despletă miresme de cicoare violetă, mierea ursului și pelință argintie. Pe trunchiul bradului din mijlocul poienii se zbenguiau două vervețe. O coțofană albastră și burzuluia penele în zboruri frânte și fără rost. Lumina era un fel de zăpădă a uimirii. „Diseară vor fi aici mii de lăstuni și rândunici”, se gândi Comisoaia.

— Săru’ mâna, tovarășa Ionescu, să trăiți, salut vesel, pădurarul.

— Mă pândea!, Petrarhe?

— Păi, asta-i meseria mea: să fiu cu ochii-n-patru.

Din marginea pădurii – ce sate respirau acolo? Măr Roșu, Lacurez, Polizești, Stanca? – suia o rupere de țămbal izbît năpraznic cu ciocănele și o voce tulbure se legăna-n ciurcuri de pofte ne-mplinite, simțuri în alarmă și duhori:

Tabachere cu mustăți, Despărțită-n două părți...

— Băieții de la Secu, lămurii Sima. Au împușcat fazani, doi viței de ciută...

— Dar n-au voie...

Când ninge cu flori de salcâm, meteahna lor e să-mpuște căprioare și să prindă somni în Dunăre cu harponul îngropat într-o mămăligă ascunsă-n sac. Eu mă desolidarizez de ei.

— Și altceva ce mai faci tu?

— Culeg pere vârtice.

— Cu carnea albă ca pulpele nevastă-tii. Jigodii, asta sunteți voi pădurarii. Căləri pe cai bolnavi de tignafes, cu

neveste urâte, credincioase și fundul plin de ghimpi de salcâmi. Tâmpiți și bețivi, care nu știți altceva, când vă scuțați din somn, mahmuri, cu gura cocolită și inima acră decât: bună dimineața, pâlınca taie greața... Suie-te!

— În salcâm, tovarășa Ionescu, sau în stejar? Întrebă Sima, arătând pădurea clocotind de cântec de gugștiuci, tuturele, sturzi.

— Pe mine, dobitocule!

— În văzul tuturelelor, tovarășa Ionescu? Se miră Petrache Sima — și Comisoaia, înhățându-l, nu-l mai auzi, pentru că înaintând spre Poiana mierelor se cufundase cu fiecare pas în apa amăgiiilor, dimpreună cu anii tineri, docheri și soldați prăstieri, anii, cu zecile de marinari, călugări, spade frânte, muntele Athos, măslina de Volo, cu cei ce fură mitrele episcopilor, cu cei miluiți în pragul bisericii, cu cei cu tălpile arse pe piatra înțelegerii lumilor — continentele, varza și capra dintre ele, osânda din cocoșa bizonului, bideuri de lux, spălați-vă cu sifonul! urla Venețianul, tremurătoare nări de negresă, Vezuviul, anaforele Dunării, mazare, levănțică, gozuri, case sparte, curve bătrâne, curve fosile, dar și curve tinere, trufandale, domnilor, împliniri, de ochiuri în carne de miel, trufandale, și energie, platină și lumânări roșii, sulite având în vârf mere lepădate-n seraiuri, corăbii galbene cu vâsle roșii, greci maro cu plăcinte albastre, Ierusalimul curgând pe Dunăre spre cetățile cavalerilor ospitalieri, Genova, Malta, Efes, diamantele deșertului și din nou Brăila și mai cu seamă Priboiul Dunării, promontoriul ei cel mai inteligent, măi, bezmeticule, Deșteaptă-te române, până Dumnezeu nu plouă cu picături albe și fierbinți din trupul Lui smulse, picături care se schimbă-n oi pe pământurile din Insula mare, — ce culoare va fi având iarba de nu se vede umbra ciobanului? În văzul tuturelelor, tovarășa Ionescu? Fildeșul mamei lui, îmi smulge inima, cum face să-mi chiuie sufletul! Păi, da, Petrache, în văzul tuturelelor!

Aga și Impi, în fotolii, se desfătau cu o gură de aer (mirosul de secară din câmp și cel de whisky din sticlețele plate, gen cow-boy), o gură de viață (caș dulce, tartine cu icre negre, batog afumat, salată de verdețuri), o gură de umbră voievodală (puterea, formele ei legale și mai ales secretele ei) și cu glasuri vrăjite din floarea aiurării.

— Aga, tu ești prim-secretar, calitate în care ai pus să se planteze două mii de nuci pe marginea șoselelor...

— Mai dă-mi puțină salată. Cum Dumnezeu o fac așația atât de bună?

— Salata, așa se face, să trăiești: darnicul toamnă untelemul, zgărcitul oțetului, înțeleptul sare și nebulun amestecă totul. Aga, știi de unde vine numele asta? Din grescul unde = a duce, a conduce. Tu, Aga, în județul asta deți o putere egală cu a zeilor, care nu dau seama nimănui de faptele lor.

— Uită de TOVARĂȘU' și TOVARĂȘA.

— Ei doi ne conduc spre comunism în zbor. Ei doi izbesc cu toaigul în poarta destinului și ne îndeamnă pe noi, cu picioarele-n fund, să ne strecurăm prin crăpătură. O veni vreodată timpul să-i pun să-mi cânte pe două voci statutul P.C.R. și eu să-i dansez în pielea goală?

— Tare te-aș da dracului să se supără Aga.

— Nu poți, Aga, pentru că mă iubesci.

— Șantajist înăscut, într-o zi de tot o să te pun cu botul în țărână.

— Ai mai încercat de-atâtea ori și ai ratat. Aga, noi doi ne suntem stăpân și slugă unul altuia. Întorcerea la ceea ce iubesci nu e ratare.

— E o greșeală capitală.

— Cam așa ceva. Dar, vezi, tu, Aga, peștii se apără prin solzi, iar palmierii tot

prin solzi.

— Bați câmpii.

— Șezi blând, ajuns eu unde trebuie.

Noi doi ne aflăm acum în ora îngerilor, ora când adie zefirul, și unele flori, ca de pildă salvia, rosmarinul și busuiocul își trosnesc degetele.

— Trișor cu fantezie levantină.

— Plus mania citatelor. Pentru că adineauri am rostit niște vorbe din Balzac. Îmi place aroma tutunului bun, în fine place respirea lui Dumnezeu în frumuse salcânilor, Maica Domnului în iie.

— Vezi să nu-ți altoiesc o scatoalcă.

— Ești credincios, Aga? Ei, da, și se potrivește. Un caracter călit în posturi și rugăciuni. Și totuși un zeu. Fiindcă tu, Aga, poți trece prin infern fără să-ți pârleşti copitele. Zeul pădurii de salcâmi, în pripoane de argint. Eu sunt cu pripoanele, iar tu, zeu lingând sare verde de pe frunze de acant. Fii atent, n-ai voie să-ți schilodești marmura, un zeu care dă la ivală și dăre de aur e un zeu din planul secund al mitologiei, un zeu măgar, mulțimile-i dau cu tifla. Aga, (vâl de duioșie în priviri, luna aprilie în glas) dăruiește-mi un pașaport pentru Olanda; vreau să merg la congresul homosexualilor. Dacă m-ai iubi cu adevărat, am fugi împreună. Dă-ți seama ce nopți fantastice am trăi.

— Le trăim și aici.

— Le trăim în chip socialist. Adică tot timpul cu groaza-n oase. M-am saturat. Vreau s-ajung la Roma, să merg la Fontana di Trevi și să mă las agățat de frumosele nopții. Aga, dacă ar fi să iei foc vreodată, mi-aș jupui toată pielea ca să te salvez. Ajută-mă! Vreau să fiu pe bulevardele Parisului, vreau să dorm în odăi împodobite cu crini heraldici, vreau să fumez marijuana. Obține-mi pașaportul și-o să-ți aduc în odaie un băiat de zece ani. Cea mai gustoasă bucăciță. Îl aduc noaptea, niciodată n-o să știe cu cine-a petrecut.

— Plăcerea e să-l vezi...

— Întai am să-l tin în lumină, în antreu. Să tot stai să-l privești. Pe urmă îl văr în pat. Într-o iarnă, la niște prieteni, m-am holbat cum făceau baie doi băieți de opt ani. Cele mai dulci copii. Se bălăceau în apa presărată cu petale de trandafir și flori de portocal, iar dincolo de geam ningea. Când mi-e rău, când mi se face urât de lume, mi-aduc aminte seara aia fără margini de frumoasă și-mi trece.

— N-o să pleci nicăieri, zise Aga, aprinzând țigara.

Impi se ridică în picioare, tremurând de indignare. La mânie, privea încrucișat. Făcu zece pași pe terasă și când ajunse în dreptul țărâncii de lemn, se oprî, înălță brațele patetic și rosti: — De-ai ști, de-ai crede, de-ai vrea!

— Alte versuri proaste? Întrebă Aga, disprețuitor.

— Da, răspunse Impi cu demnitatea jignită.

Reveni cu pași rari. În ochii verzi scăpăra suferința. Și un miez de ironie. Smulse taburetul pe care-și sprijinea Aga picioarele și-l azvârli în mijlocul pajiișii.

— L-am schimbat în altar pentru vrăbii. Îți pare rău?

— Astăzi ești chiar mai idiot decât în ziua când te-am prins sărutându-te c-un lăutar.

— O să trec granița fraudulos la sârbi.

— Iar sârbiu o să te dea înapoi pe un sac de sare.

— Atunci nu-mi rămâne decât s-o cer de nevastă pe Comisoaia. Ah, Dumnezeule, cum de nu mi-a trecut chestia asta prin cap până-acum! Ce bine o să mă simt în odaia ei plină cu policioare înzestrate cu bibiluri de cel mai prost gust. Închid ochii și-ți descriu marfa: un căluț de lemn adus din Vietnam, un mănuleț de falanță, un pui de zimbru purtând o morișcă pe cocoșă

de lut, un obuz de tuci, o căbănuță din găteje, două conuri de brad, un glob pământesc, având scris de-a lungul Americii: jos imperialismul!, vase subțirele din sticlă îndopate cu imortele, amforă de gips cu două grecoace susținându-l pe Zeus, o rândunică de porțelan cu aripile cât urechile TOVARĂȘULUI, un ceas de mahon plin cu boabe de pipier, — să tot fierbi țuică! — iar pe pereți tablouri: 1) pepene despicat și doi ciorchini de struguri Napoleon, 2) buchete de lilaci mov-suav, 3) ananas și rodii, 4) Drumul prin grâu de Verescighian, grâu galben, pini prăfuiți, melancolia stepei rusești, durerea de sub orizont și peste toate, cântecul tovarășii Ionescu:

Dimineața își implântă

Sulite-n răul clar,

Moscova se luminează

Trenuri fluieră arar,

și eu, în pijama corai, sărind pe dulap și urlând: Christosu' mă-tii de putoare, rușii ne-au răpit Basarabia de 13 ori...

— Plus Bucovina de Nord și Ținutul Herța, completă Aga. Zi-i mai departe, fiindcă și-a intrat în mână, observ.

— Mai departe, înhaț un evantai, îmi fac vânt și zbor pe fereastră. Iar Comisoaia mă privește cu mahnire bleagă. Ascultă, Aga, abia acum realizez: capul Comisoaiei seamănă până la confuzie cu al tovarășii Lica Dej. Tu, care-ai fost în garda lui Dej, spune, am dreptate?

— Seamănă. Am fost două luni în echipa care-l păzea. Dej avea obiceiul să se plimbe, seara, pe Bulevardul Aviatorilor, cu Maurer, Bodnăraș, Moghioroș, Borilă, Apostol. În fața, tovarășa Lica și câteva prietene devotate. Uneori, ajungând în dreptul stației lui Stalin, tovarășa Lica tragea o bășină bubuitoare. Lica! se indigna Dej, orișicât, are și obrăznicia o limită. Lăsați-o, tovarășu' Dej, ziceau aia, răzând voincește, tovarășa Lica e artistă, glumește... fandoseli și fermentație de artist. Noi, mici, mărunți, mititei...

— Și cu nasu-n vânt, ca toți vitejii în caz de înfrângere, zise Impi. Se-ntoarce Comisoaia. Măi, ce daravala dracului, e plină de-o mie de fire de iarbă. Te-ai luat la trântă cu securiștii, tovarășa Delia? Și eu care mă pregăteam să-ți cer mâna. Vezi, Aga, cu ce copite mă calcă viața!

Comisoaia, însoțită de Petrache Sima, care ținea strâns în lăboalele-i osoase doi copii cu păr-n ochi, obraji arși de soare, descuși și înfricoșați, se oprî în poiană. Aga-i privi încruntat și rosti sec înălțând bărbia dură:

— Care-i povestea?! Derbedei?

— Vă raportează, tovarășe Prim, urlă Sima...

— Cu două tonuri mai jos, îl sfătuî Impi, nu suntem surzi.

— Vă raportează, continuă Sima, și maxilarul lui inferior o luă razna ca să sugrumă excesul de sălbăticie din glas, ieri a fost furtună de nisip, rupe de nori și un popă care se scâlda în canalul de irigație s-a înecat. L-am scos cu cangea. Alaltăieri jucase cărți cu alți trei preoți veniți cu albinele la floare de salcâm și s-au bătut la sânge. Asta-i viața, mama ei de lepădătură. În cătunul Lacurez, frații Gulianu și-au otrăvit unul altuia fântânile pentru că nevestele lor și-au strigat peste gard tot felul de ocări: curvă paceaură, nemernica pământului, sifilitico și alte alea. Iarăștia doi copii — scutură muștrilor trupurile păcătoșilor — au furat căpșuni din grădina castelului. I-am prins cu sânul și buzunarele pline. Se vede cu ochiul liber cum și-au pătat cămășile.

— Ați furat, mă? Întrebă Aga, dintr-o dată înviorat.

— Au furat, tovarășe, întări Sima, uitându-se mai mult spre Impi, care rupse o creangă de portocal și-o curăță cu briceagul. Aștia, când ies la

pradă, strică, ticăloșii, mai rău ca vitele hărbare.

— Jos pantalonii, porunci Impi, apropiindu-se de copii. O să vă ard câte cinci niuele la fund.

— Dar mi-e rușine de femeia asta, scânci cel mai mare dintre copii.

— Femeia asta o să între-n castel.

— Da, tovarășa Ionescu, aprobă Aga, incind, intră și întoarce-te cu pușca, să doborî un iepure.

Comisoaia dădu ușor ochii peste cap și dispărî în castel — „și păstrează tu în tine numai îndemnul de regină” —, Impi dădu jos pantalonii copiilor — „arogant și precut”, aprecie Aga — și când Impi lovi cu nuiaua un cur mic, rotund, neatins de soare — îl veni să urlă! dreapta jos! acolo iese sângele ca lumina izmenindu-se într-un bujor; ce mutrăsoară de înger are pușlamaua!, acum, taie ușor stânga, Impi, dar țiar fi trebuit, frățioare, o nuia de salcie ținută-n oțet. Și părul lui Impi numai bucle, numai bucle... Și astăialt, al doilea hoț de căpșuni, pramatia, ochii albaștri, nasul — izbucnire simpatice de clovn flămând de aplauze, gura desenată cu humor, petală neagră pe buculița albă ca șalaul, albă ca zăpada; a furat măică-sa orhidee? și alte două petale negre deasupra șoldului, ochi și sprânceană neagră pe șold, spre a dăruî zăre de adolescent vicului... Și Impi astă! Trebuia să-și pună eșarfă roșie, imaginea cocoșului hărăzit victoriei, Impi, fiară minunată, îi atent la ritm, Im-pi, Im-pi, Liviu Doru Călinescu, Doro, Doru, Dorule, n-o să pleci nicăieri, — pe tine te vreau, nu scrisorile tale, mă șterg la fund cu toată corespondența secolului meu, Impi, Im-pi... Ți-au scăpat, ticăloșule, ai ostenit și ăia fug de le scăpăra călcăie!

— Aga, îl trezi Comisoaia din gânduri, zău că am chef să dobor un iepure. Am încercat pușca.

— Da, sigur, meriți doi iepuri. Sima, ești gata?

— Gata, tovarășe Prim, pădurea de salcâmi furnizează cei mai buni iepuri.

— Ce face, mă, pădurea de salcâmi? se miră Impi.

Transpirase mult și senin și era fericit. — Furnizează, tovarășe. Vreți să mai zic o dată? Furnizează.

— Bine, îl lăudă Aga, înmuiat în fericirea lui Impi, treci după colț. Ești gata, Delia?

Comisoaia trecu în mijlocul pajiișiei, vârf arma printre picioare, cu patul în față și țeava la spate și trase două focuri.

Petrache Sima apărî în clipa următoare la capătul terasei ducând în brațe doi iepuri.

— Tovarășa Delia, strigă vesel, i-ați aranjat. Drept în inimă.

— Mulțumesc, du-i la bucătărie.

— Unul mai frumos ca altul, să trăiești. Iepurele-i mănecă grea, tovarășa Delia, v-o spun eu, dar te lingi pe dește dacă picuri pe el sos din untură de cocor.

— Bea o sticlă de vin, zise Aga.

— Săru' mâna, tovarășe Prim.

— Petrache Sima, nu uita, în socialism suntem cu toții egali.

— Lăsați tovarășu'. Egali, egali dar nici prea egali!

— Ești un dobitoc.

— Dinspre partea asta ce să mai vorbim, așa este. Cât privește vinul, ehe!

— Mai bea o sticlă și cară-te. Și vezi să pregătești, mâine, cai de călie.

Delia-i făcu leneș cu mâna pădurarului și rase.

— Cucuvea norocoasă! o lăudă Impi.

— Altfel s-ar scrie istoria dac-ai vrea să fii gigoloul meu. Hei, scumpi tovarăși, scumpi și dragi tovarăși, frumoasă-i viața la castel. Tragem un pui de somn dulce?

(urmare în numărul viitor)

Valeriu CRISTEA

GÂNDURI DE TOAMNĂ

„Rău cu rău dar mai rău fără rău” (mama). Obişnuia să citeze această zicere într-o împrejurare dramatică, de mare cumpănă, când a trebuit să ia o hotărâre foarte importantă, atât pentru ea cât şi pentru noi, copiii. În ultimul timp, m-am obişnuit să o (sau să mi-o) citez şi eu, zicerea în care cuvântul rău apare de patru ori, alcătuită aproape numai din acest cuvânt părându-mi-se cât se poate

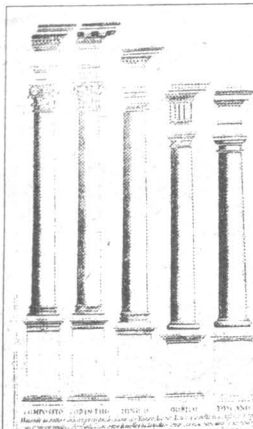
ani şi ani de oportunism şi laşitate.

Toată filozofia oportunismului se reduce în esenţă la atât: să fim cât mai mulţi (dacă chiar toţi nu se poate!) pe aceeaşi corabie. Că aceasta virează la stânga sau la dreapta, nu ne priveşte. Important e ca „toţi” să fim împreună. Forţa redutabilă a oportunismului stă în număr (altfel el ar reprezenta o simplă curiozitate). Parafrazându-l pe Lăpuşneanu: oportunişti, dar mulţi!

Continuă să înflorească la noi, în orice anotimp, o falnică-jalnică floare, a cărei denumire cere un dur oximoron: **curajul laş**. Cel mai laş mare curaj manifestat poate vreodată în istorie se lăfăie peste tot acum în România, dobândeşte un caracter de masă, sfidează şi agresează unde te aştepţi mai puţin. Până şi „cerbul de aur” s-a adăpat într-o seară din mlaştina - atât de gustoasă se pare - a **curajului laş**...

Superb se intitulează o carte a lui Paul Evdokimov: **Iubirea nebună a lui Dumnezeu (L' amour fou de Dieu, în original)**. Şi cât de adevărate sunt totodată aceste cuvinte! Păi, altfel cum? Altfel, fără această **iubire nebună** cum ar putea să-i iubească pe oameni? Ca să **ne iubească** cineva (oricine ar fi el, sau El) este într-adevăr nevoie de un „amour fou”.

Nu mă pot decide, cum nu o dată sunt ispitit, să stau pe margine. Căci eu n-am stat

Vignola, ordinea clasică

niciodată pe margine! Spre deosebire de unii critici literari, care n-au scris un singur rând critic în viaţa lor, mie mi-a plăcut să ies la bătaie. Să mă cuminţesc măcar acum, la bătrâneţe? Aş vrea eu, dar... nu pot!

„Nişte idioţi care citeş ziar scris de alţi idioţi”. Cuvintele lui Eugen Ionescu, referitoare la faimoasa lectură comentată în doi a unui articol din „Vocea patriotului naţional”, îmi vin în minte în metrou, după ce-mi las privirea să curgă de-a lungul vagonului nu prea aglomerat în care 6-7 sau poate mai multe persoane, semănând prin ceva izbitor între ei (toţi par semidocti!) citeş acelaşi ziar.

Recitindu-l pe Creangă, mă opresc la pasajul petrecerii dascălilor de la şcoala catolică din Fălticeni într-o **cinstită crăsmă**, unde sunt conduşi într-un fel de separeu şi serviţi de însăşi frumoasa crăsmăriţă, fata

vornicului din Rădăşeni, care îşi face mereu de lucru în preajma lor... şi mă întreb: oare cum ar interpreta (creator) pasajul unui dintre regizorii noştri postdecebrişti? Răspunsul vine de la sine: ar organiza deîndată un viol colectiv şi l-ar pune pe moş Bodrăngă să se uite pe geam!

Există în acest moment la noi o categorie, foarte restrânsă de altfel, de personalităţi de primă mărime care îmi evocă zicala „fă ce zice popa, nu ce face popa”. De câte ori îşi face apariţia pe micul ecran - şi şi-o fac deseori, ceea ce mi-a şi permis să-mi confirm impresia excelentă pe care o lasă - nu pot să nu fiu de acord cu ele; ba chiar mi se întâmplă să le admir copilăreşte... E vorba de cele câteva personalităţi care se (mai) proclamă echidistante, de centru; în realitate, şi ele au **optat**, mai demult sau mai de curând, lucru de care te convingi pe propria piele dacă ai ghinionul să nu fi optat ca ele.

Conformist - nonconformist. Termenii se definesc, evident, în funcţie de atitudine faţă de putere. Ca să fim siguri că nu greşim, mai trebuie totuşi să îndeplinim o condiţie: să definim **corect** puterea. **Adevărata putere**.

Ca să înţelegem vădita enervare a celor din opoziţie de a nu fi reuşit nici până azi să acceadă la putere, trebuie să ni-i închipuim pe comunistii de după război neizbutind să ajungă la comandă în ciuda sprijinului Moscovei şi a prezenţei Armatei Roşii în ţară!

Cineva, după Revoluţie, îmi spunea: „Dacă nu m-am decis să critic deschis şi public puterea când nu se putea, mi se pare **indecent** s-o înjur când nu numai că se poate, dar e aproape

obligatoriu”.

S-a zis că e o prostie să vrei să mori cinstit şi sărac. Sigur o prostie mi se pare să vrei să **mori** bogat. Mai mare prostie nici că se poate! Căci la ce-ţi mai foloseşte bogăţia murind? Sărac, măcar scapi de sărăcie iar renumele cinstei îţi supravieţuieşte!

Fără a pretinde că aş fi echidistant faţă de diferitele grupuri de opinie, nu mă simt înrătat de apropiat de nici unul încât să pot să afirm că îi aparţin.

Nu mai e de glumit: am rămas singur. **singur** (în plan social vorbind)!!

Vignola, studiu al ordinului ionic, 1596

Rog insistent pe cei (din ce în ce mai puţini: prieteni, amici, simple cunoştinţe) care îmi mai telefonează din când în când să nu mă mai sune. Sunt plecat. Am ales în cele din urmă **exilul**. Exilul interior, desigur, singurul care îmi este accesibil.

Vignola, detaliu al ordinului doric, 1596

de potrivită cu vremurile.

Altădată omul îţi zicea **mersi** fie şi numai pentru că îi luai o scamă de pe haină. Astăzi nimeni nu-ţi zice nici măcar **mersi** chiar dacă faci un gest nu tocmai banal de solidaritate morală.

Efectul lamentabil pe care îl produce erupţia de obrăznicie după

ROMÂNII ŞI ACADEMIA

(Urmare din pagina 1)

bazată pe o viziune istorică a spiritului românesc extinsă până în secolul următor şi mai departe, nu a putut fi până în prezent împlinită.

Sperăm ca şi printre cei sceptici, imaginea Academiei Române să evolueze în pas cu realitatea în schimbare profundă, reflectând noua structură şi noua înfăţişare a Academiei Române.

Am avut zilele trecute o mare satisfacţie primind, din partea doamnei Eliade, o donaţie pentru Academia Română cuprinzând cele 16 volume ale impresionantului „Encyclopaedia of Religion” editată de Mircea Eliade. În cadrul unei ceremonii speciale, vom preda aceste volume Bibliotecii Academiei Române, gest simbolic pentru nemuritorul membru al Academiei Române, Mircea Eliade.

În privinţa raporturilor dintre Academia Română şi Academia de Ştiinţe a Moldovei, am stabilit relaţii cu adevărat privilegiate, care se manifestă între academiile, între Academia Moldovei şi filiala Academiei Române de la Iaşi, între institutele celor două academii din cele două ţări româneşti.

În vizita pe care am făcut-o în anul 1991 la Chişinău, la invitaţia Academiei din Moldova, am avut ocazia să cunosc la faţa locului o serie de institute de

exceleţă, cu rezultate remarcabile în domeniile fizicii, geneticii vegetale, biologiei în general şi construcţiei de aparatură de laborator. Menţionez şi faptul că au fost aleşi ca membri de onoare ai Academiei Române: preşedintele Andrei Andrieş, fizician; Mihai Cimpoi, critic literar şi preşedintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova; Sergiu Ion Rădăuţan, fizician, vicepreşedinte al Academiei de Ştiinţe din Moldova; scriitorii Grigore Vieru şi Ion Druţă.

Cea mai veche inscripţie descoperită la Roma

Aş adăuga la aceste nume pe profesorii Grigore Constantin Bostan şi Alexandrina Cernov de la Cernăuţi, deoarece, nouă, celor din România şi de la Academia Română, ne este greu să separăm Bucovina de Basarabia, după cum ne este greu să le separăm, împreună, de România.

În aula Academiei Române de la Bucureşti veghează portretele lui Constantin Brâncuşi (ales membru post-mortem de noua Academie Română), Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, George Enescu şi George Bariţ (primul preşedinte din Transilvania, al Academiei Române, încă din secolul trecut). Lor li se va alătura, în această toamnă, portretul lui Ion Heliade Rădulescu, primul preşedinte al Academiei Române. Noi considerăm că nu numai portretele lor, ci şi spiritele lor sunt alături de noi, fiind pentru membrii Academiei Române o sursă permanentă de inspiraţie.

Este adevărat că fiecare dintre noi, cei în viaţă, nu suntem numai spirit, ci şi trup. Iar trupul zămisleşte interese, patimi, care sunt şi ele omeneşti, dar din nefericire acestea sunt adesea exagerate şi prin urmare departe de spiritul naţional şi de adevărata spiritualitate românească.

Noi, Academia Română, chemăm pe toţi românii de pretutindeni sub spaţiul mental, deşi nespaţial din punct de vedere fizic, al lui Mihai Eminescu pe care îl putem considera genul nostru tutelar.

Carjatidă

AI. PIRU

REEDITAREA LUI G. CĂLINESCU (V)

De la Alecsandri până la Gr. H. Grădăreanu, ca să luăm un număr de pagini egal cu cele din unitățile anterioare, constatăm că textul nou, revăzut, a crescut față de cel din prima ediție cu 20 de pagini. Unele capitole au fost scrise și publicate integral din nou, a fost introdus un scriitor nou și s-au făcut adaosuri la fiece scriitor cu indicația (pagina) unde trebuie puse, toate fiind tipărite cu titlul "Material documentar", mai ales în revista *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*. Mai poate cineva să susțină că cele 20 de pagini noi trebuie puse în ediția a doua la addenda? În acest caz ar trebui să dislocăm adaosurile din articolele noi, publicate integral, și să le dăm la addenda, textul de bază rămânând cel vechi, abandonat de autor. Cine are acest drept, din moment ce Călinescu n-a procedat astfel, dimpotrivă, anulându-și textul vechi, cum o face de fapt și atunci când reclamă integrarea adaosurilor, specificând de fiecare dată locul unde trebuie integrate. Deci textul de bază este cel nou, iar cel vechi dispare, nu-l transferăm la addenda. Cine vrea să compare textul nou cu cel vechi n-are decât să meargă la prima ediție, necesar fiind doar ca să i se semnaleze acest lucru cum am făcut atât în prefață, cât și în nota de editor. Voia cineva să dublez textul nou cu cel vechi?

Cum a procedat G. Călinescu însuși la Alecsandri? Mai întâi a cercetat manuscrisele nevăzute înainte la Academie și a citit principalele opere noi publicate până în 1947 (*Jurnalul cu Elena Negri*), câteva date inedite despre familie. Apoi a publicat în *Națiunea* (1948) despre Alecsandri la *Stambul, Alecsandri și limba engleză*. Alte adaosuri se fac la analiza opere, deosebi la *Pasteluri*. În sfârșit, articolul nou, mărit, apare în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor* (1958, nr. 3-4) cu un citat cenzurat și pentru că nu mai avea speranță să-i apară în timpul vieții, ediția nouă din *Istorie*, autorul l-a dat, înainte de a muri, și în formă de broșură la tipar, unde a apărut în 1965 (bun de tipar: 8 martie). Am restituit pasajul cenzurat din piesa *Ginerele lui Hagi Petcu*. De notat că G. Călinescu n-a luat în seamă *Viața lui Vasile Alecsandri* de G.C. Nicolescu care l-a lăsat indiferent, pe care n-o menționează nici măcar la bibliografie. Este unul din motivele pentru care G. Călinescu a simțit nevoia să-i publice, în 1965, broșura sa despre Alecsandri, ceea ce nu l-a împiedicat pe G.C. Nicolescu să-i scoată și el o nouă ediție din cartea lui, în același an. Era mai pe linie, cum se spunea pe atunci, de un lamentabil conformism, cel care în 1939 scrisese în

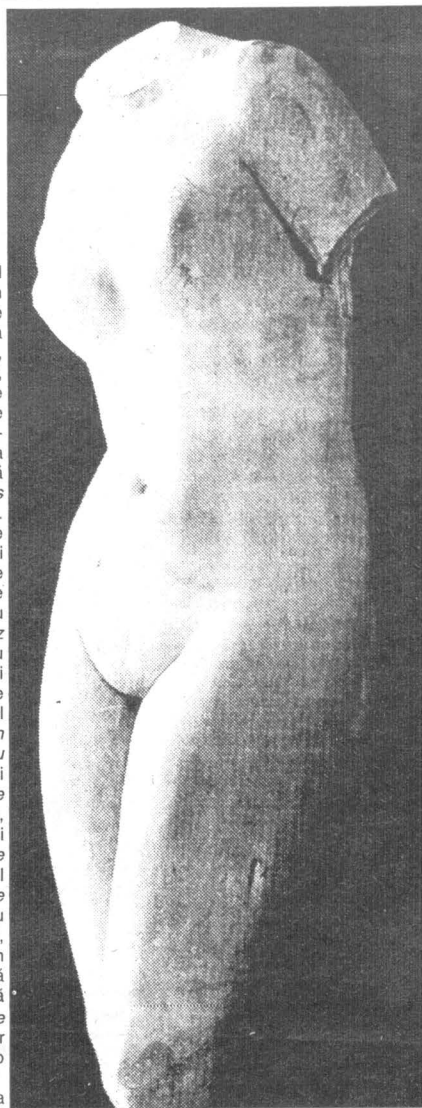
contra lui G. Călinescu broșura *Subiectivismul în cercetarea literară*. Al. Sihleanu și Al. Depărățeanu fiind analizați complet în prima ediție, nu se fac decât puține completări, privind doar familia lor. Sihleanu era văr cu A. Biru (poet tratat întâia oară de G. Călinescu în *Istoria literaturii*), aflăm că se mai înrudea cu familiile Grădișteanu și Lecca de descendență latină. Cât despre Depărățeanu, era văr cu Maria Vetră dintr-o cunoscută familie de boieri din Teleorman ca descendenți în zilele noastre. Născuți în același an, Sihleanu și Depărățeanu au murit tineri, primul, cred, de antrax, la 23 de ani, al doilea, de ocluzie (volvulus) intestinală, la 31 de ani. Câteva date biografice noi se află la G. Crețeanu (nepotul lui Ion Samurcaș), M. Zamfirescu (detractor al lui Eminescu, dar care a murit, ca și el, în casa de sănătate din str. Plantelor), N. Nicoleanu (mort la ospiciul Pantelimon ca și Bolintineanu, un an mai târziu), Radu Ionescu (Radion) care însă numai făcu pe nebulun ca să sperie pe ziaristul Valentineanu.

Am reproduș după manuscris, articolul de numai zece rânduri și un citat cu titlul *Un sătean*, autorul volumului *Momente câmpenești. Culegere din poeziile unui sătean* (1852). De fapt, acest volum e primul din trei (1852-1853). Alt volum de același, *Proză în versuri. Vise, aiurări și amintiri vechi și noi* (192), pe care G. Călinescu nu l-a mai văzut, este semnat cu inițialele P.M.G. care corespund numelui Paul M. Georgescu (născut în Craiova, în 1821, și mort la București, la 26 ianuarie 1899). Călinescu citează, fără să facă legătura cu *Un sătean*, traducerea lui P.M.G. din V. de Féral *Misterele Inchiziției* care a apărut la editorul Ioanid din București, în 1855. P.M.G. a mai tradus din S. Pellico, *Detorii ale omului sau povătuiri morale (I doveri degli uomini)*, 1847, din Lesage *Istoria lui Gil Blas de Santillan (Histoire de Gil Blas de Santillane)* în 1855, Jacques Arago, Pujol, *șeful miqueliștilor*, 1856, Al. Dumas, *La reine Margot*, 1856 etc. I se datorează și o *Culegere de fabule spre amuzarea și instruirea școlarului primar, prelucrare în proză și în versuri* (1893).

În prima ediție din *Istoria literaturii române*, G. Călinescu tratase pe G. Baronzii ca poet și traducător și, fugitiv, ca prozator. În ediția revăzută, proza trece pe primul plan, bineînțeles cu romanul *Misterele Bucureștilor*, apărut în trei volume (1862-1863), în total în cinci părți. Evident, romanul e pus în legătură cu opera lui Eugène Sue, apărută cu douăzeci de ani mai înainte (*Les Mystères de Paris*, 1842-1843) și cu *Les Mystères de Londres* (1848) de Paul Féval. Cartea lui Eugène Sue îi era

cunoscută lui Mihail Kogălniceanu care o citează în prefața la începutul său de roman *Tainele inimii*, dar n-a fost tradusă în românește, decât în rezumat, foarte târziu, de Henriette Yvonne Stahl. Pe Féval îl traducea în românește I.G. Valentineanu în 1857-1858. Sigur, Baronzii cunoștea pe Sue din care a tradus însă numai *Mathilde ou Memoires d'une jeune femme* (1841). Traducerea, în patru volume, e din 1853-1854. Alte traduceri românești de romane de „mistere” nu se cheamă așa pe franțuzește, de exemplu *Misterele întirimului Per Lasez* tradusă de Smaranda Atanasiu fără a da numele autorului (1853, două volume), este romanul lui Léon Gozlan, cel care a scris *Balzac en pantouffles* (1856), *Les Nuits du Père Lachaise*. Romanul lui C.D. Aricescu, *Misterele căsătoriei* (3 vol., 1861-1886), nu pleacă din Eugène Sue, ci apelează la Balzac (*Physiologie du mariage*) și Paul Cocoșul (Paul de Kock, *Physiologie de l'homme marié*). Călinescu aproxima că nuvela lui Baronzii, *Castelul brâncovenesc*, are în față un text de Dumas, fără să poată spune care. Am arătat că este o povestire din *Mille et une fantôme* pe care o vor retrădece Iosif și Anghel sub titlul *Strigoiul Carpaților*.

La I.C. Fundescu, bestia neagră a lui Eminescu, poreclit, „strănepot al vechilor faraoni”, evoluând între femei facile (Luceta, Elvira, Mari, Elvira, Aneta Furduescu, nevastă) e prilej de amuzament tonic, după ce înainte fusese expediat. Se adaugă amănuntul dezvăluit de Macedonski că Scarlat, din romanul omonim, era un poet contemporan care publicase o singură poezie în *Revista literară a Ateneului*. A socoti pe Romul Scriban poet e o mare aventură”, scrisese G. Călinescu în 1941. Îi dă în ediția nouă anul de naștere și cel de moarte, informează că și-a trecut doctoratul în Drept la Torino, unde a salutat pe Garibaldi, căzând însă, cu șapte bile negre și numai două albe, la concursul de profesor de la Universitatea din Iași. Articol savuros, triplu, despre N.T. Orășanu, pamfletar violent, dar și moftolog, autor de nimicuri, dublat despre Gh. Tăutu, cupletist jalnic, permițându-și înțepături joase la adresa lui Maiorescu. Neschimbat rămâne doar articolul

Aphrodita, sec. V î.Ch.

despre C.V. Carp, fabulist „scheletic”.

Cele peste 3.000 de scriitori de la Academie, diversele proiecte neînfruptate, documente de familie, un memoriu prezentat la cerere de nefericita Hortensia Keminger, iubirea târzie care i-a provocat sinuciderea anunțată prin patru scrisori de cel ce și-o hotărâse, toate acestea nu puteau să nu-l incite pe G. Călinescu, să întreprindă un nou studiu despre Al. Odobescu, un formidabil portret-esu de trei ori mai mare decât cel dinainte, publicat odată cu capitolul nou despre Alecsandri în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor* (1958, nr. 3-4). L-am așezat, desigur, în textul de bază, celălalt fiind anulat. A se consulta și bibliografia autorului din ediția actuală. Se citează și manualele Hortensiei Keminger, fostă soție întâi a lui Al. Davila, remăritată Racoviță, apoi Buzoianu. Autorul romanului *Filles du monde*, Camille Oudinot, în care Odobescu apare ca Glégorovici „homme du monde parfait”, era soțul Herminei Oudinot, autoarea romanului publicat fără nume în 1879 *Amitié amoureuse*. Am făcut această descoperire. Capitolul despre Nicolae Filimon, complet în prima formă, nu adaugă decât câteva amănunte la biografia și scurte observații despre Filimon, critic muzical. Asta pentru că G. Călinescu a publicat în 1959 și o monografie despre Nicolae Filimon reeditată împreună cu cea despre Grigore M. Alecsandrescu în 1983 (*Opere*, 17). Articolele despre Alexandru Odobescu și N. Filimon sunt cele mai bune din tot ce s-a scris despre acești autori la noi până azi.

G. Călinescu împreună cu colaboratorii de la Institutul de literatură, în excursie la schitul Durău (stânga) și la Mănăstirea Horezu (dreapta)

MARCEL CHIRNOAGĂ FAȚĂ CU APOCALIPSUL

ARTE PLASTICE

"Cave, ad sum"

Așa suna amenințătoarea deviză, înscrisă pe blazonul teribilului Front de Boeuf: "Ferește-te, sunt aici!". Iar cavalerii știau cine este purtătorul acestei devize arogante și se fereau. Sau, cu speranța triumfului, acceptau provocarea. În acest fel avertismentul devenea și un câmp de recul, cu ajutorul căruia își verificai îndrăzneala, forța și îndemânarea.

Poate că așa ar trebui să sune și deviza de la intrarea expoziției lui Marcel Chirnoagă, deschisă în sala "Dalles". Nu ca o amenințare cu efect psihologic paralizant, ci doar ca un avertisment. Sau ca o provocare. Ar trebui să se ferească cei care nu au nimic de spus despre tragismul și sublimul condiției umane și nici de înfeles. La fel și filistinii, oportuniștii sau frigidii estetici. Adică toți cei pentru care adevărul frust, forța telurică și capacitatea premonitorie devin fericite pretexte de suferință fals intelectuală și de fastidioase lamentări la căpătâiul prezumtivului mormânt în care artistul ar fi îngropat frumosul calificat. Apoi, să se ferească și făcătorii de vanitoase, chinuite și sterile imaginerii voit emblematic, ocoliți de idei și, mai ales, de sublimul

echivalând cu o profesiune de credință și o confesiune. Emblema este el însuși, omul și artistul. Două ființe vulnerabile dar tenace, reunite de o inteligență labirintică și insurgentă. În acest circuit absorbant al minții lucide se pierd, se ciocnesc, se interferează și se metamorfozează tensiunile condiției umane. Cele actuale și cele perene, originare. Și toate se convertesc în specia ambiguă și globală a "omului Chirnoagă". Pentru că, într-adevăr, există un asemenea om compus, simbolic și patetic, obținut prin lungi și pasionale stări de veghe alături de o lume tragică și sublimă. Iar lui i se adaugă, cortegiu oric, parada unor exemplare zoomorfe hibride, apariții fantastice sau doar deviate de la regnul lor omologat. Acest bestiar poate părea o variantă a truculențelor supranaturaliste, născute din jocul hazardului grafic și din provocări paranoice. Dar să nu ne lășăm înșelați de grilele noastre livești. Cu grafica lui Chirnoagă plonjăm în substanța anxietăților primare, adică acolo unde monstruoasele metamorfoze nu se produc prin somnul rațiunii, ci prin iluminare. Imaginile astfel născute nu au menirea de a ne avertiza asupra unor pericole exterioare, malefice și

Parada comandată de Chirnoagă are protagoniștii ei, personaje - cheie, prototipuri și embleme, dar de fiecare dată un detaliu rupe șirul precedentelor iconice și ne pune în fața unor noi întrebări. De aici și goana noastră mentală printre șarade iconografice, conotațiile telescopându-se firesc, așa zice chiar complice, pentru a ne atrage în labirintul revelației. Pentru această expoziție artistul a folosit o regie complexă, foarte la îndemână sa, organizând un spațiu-capcană, o alveolă plurivocă și aspirând la spiritul *Apocalipsului*. Imensele pânze pătrate, din care te privești fâșturi descinse, parcă, din misterele de la Bomarzo, sau din măștile grottești imemorabile, par o ilustrare a textului care descrie deschiderea peceții a cincea. Același pecete, la El Greco a produs o extraordinară viziune - poate și el era un iluminat, sau un călător prin timp, ca unul născut în Creta, la poalele muntelui Ida, acolo unde capra Amalteia îl alăptase pe Jupiter -, abia salvat din gheara lui Saturn - în care celor drept li se aruncă haine din cer, pentru a se prezenta îmbrăcați la Judecata de apoi.

Marcel Chirnoagă nu vrea să ne îmbrace în spirit pirandellian, ci doar să ne amintească cele șapte

supra mesajului în expansiune, ci și asupra talentului unui artist nepereche. Fiește, în jurul cazului Marcel Chirnoagă se pot face multe variațiuni ca în jurul oricărei personalități autentice. Și chiar s-au făcut, începând încă din anii '50, continuând până astăzi. Dar este sigur că în prezența lui nu poți rămâne indiferent. Pentru că artistul însuși nu este un indiferent. Și nu ne lasă nici pe noi să cădem în fada beatitudine contemplativă a frumosului inept.

Am mai putea găsi o deviză pentru această expoziție, oferită de „motto”-ul extras pentru catalog din opera lui Rene Char: „Ce qui vient au monde/pour ne rien troubler, ne merite ni egards / ni patience.” Și, slavă Domnului, Chirnoagă qu este făcut să treacă neobservat, fără să tulbure sau măcar să contrarieze. Lucru pentru care trebuie să-i mulțumim. Noi toți, contemporanii, în numele condiției noastre de oameni.

KOLOZȘI. VOCATIA MONUMENTALITĂȚII

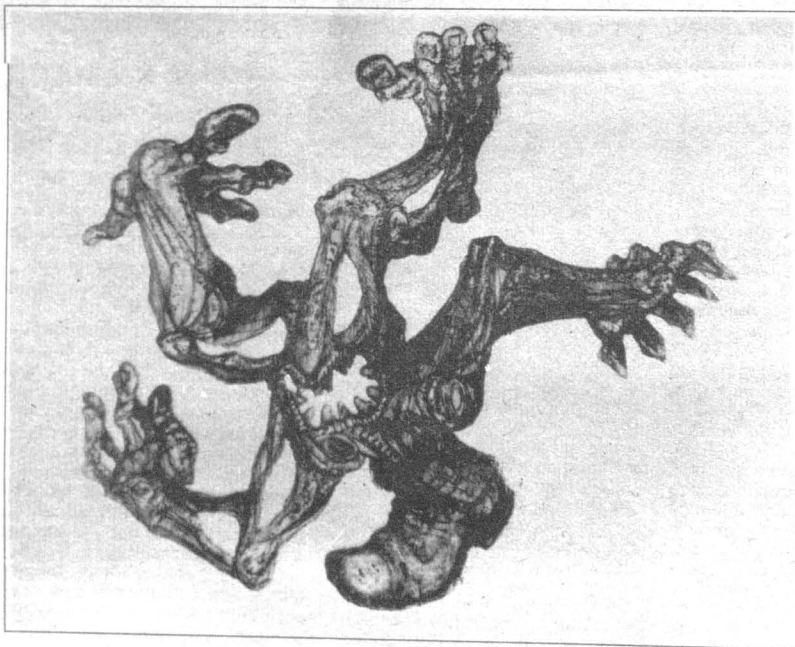
Un alt posibil adept al orgolioasei devize-identitate ar putea fi expoziantul de la „Căminul Artei” (etaj). Descoperim la intrare un afiș signaletic și postmodernist, cu enunț lapidar: *Kolozsi*. Ce să fie, oare? Tot un fel de „Cave, ad sum!” Sau, poate, altfel spus: „Kolozsi expune la București. Știți voi cine sunt!” Eu nu știu, dar urch în expoziție puțin temător. Totuși, „Cave...”, nu-i așa?

Aici descopăr un captivant sculptor în bronz, inevitabil și explicabil obligat să expună piese de mici dimensiuni, dar de mari perspective. Și un foarte bun desenator, într-o perfectă simbioză cu sculptorul, cum se întâmplă deseori în această artă. Îmi amintesc imediat despre obiectiva influență a economicului asupra esteticului, realitate agravată în ultimii 10-12 ani, deplâng statutul de reducere al sculpturilor (adio cremoane, șilduri, drucăre, ornamente, viitorul vostru este capodopera) și admir certa vocație a monumentalității. Adică, acea perspectivă agorică foarte exactă, din nefericire obligată să se realizeze prin oceanul întors al constrângerilor materiale. Pragmatic, deci actuale și tonice. Cunoșcând avaturile genului, iau oceanul pe care artistul l-a întors pentru a-și proiecta ideile la o scară fizică rezonabilă - cam 30-40cm. - și-l readuc în poziția normală. Brusca, mă aflu în fața unei sculpturi expresive, subtil și complice modelată pentru a dialoga cu lumina și cu spațiul, într-o coabitare fertilă. Artistul compune de preferință, dar nu exclusiv, după ecuația unei simetrii deghizate, strategiemă care îi

permite cezuri cu funcție spațial-dramaturgică - „Uneori în sculptură golul este mai important decât plinul” scria Moore - dar și rupturi de ritm și formă. *Regele și regina*, *Conversație* sunt piese - elocvente în acest sens, amplificând expresivitatea funcției prin jocul volumelor. Există un *Tors* în care încercătura aluzivă dinamitează tradiția speciei, plasându-ne în plină metaforă existențială, ca și alte piese a căror vocație se dovedește a fi ontic. Probabil că atracția exercitată de fiecare formă, sinteză de volume atent articulate și de planuri care marchează accente, se datorează inteligenței formative și cunoașterii anatomiei secrete. Nu neapărat a omului, ci a materiei în sine, ca o paradigmă a organizării cosmice coerente. Lucru valabil și în cazul desenelor, cu adevărat încărcate de expresivitate autonomă, trăind din energia gestului și din puritatea sintezelor. Deci „Cave” devine un avertisment. Și o invitație la pariu critic, pe termen lung.

Totuși, cine e Kolozsi? Fără catalog - o catastrofă pe termen lung, fiindcă nu vom mai avea documente pentru această epocă a delirantelor consumuri de hârtie maculată, în afara sporadicelor consemnări - este greu de aflat. Tenace, dar și cu oarece amici păstrați prin avatururi, fac investigații și află: este un tânăr din Cluj, cu o bună școlarizare și se numește *Kolozsi Tibor*. Deci, acum știm cine se ascunde în spatele blazonului. Felicitări.

Virgil V. MOCANU

blestem al puterii de a fi tu însuși. Și, poate, ar trebui să ne ferim noi toți, sau măcar să ne luăm precauții minime, pentru că expoziția ne propune o confruntare cu *Apocalipsul*, așa cum l-a imaginat artistul, după o hermeneutică subiectivă, operată asupra textului scris de sfântul Ioan în insula Patmos, loc metafizic al revelației. Sau, mai sigur, operând o întoarcere spre sine și spre obsesiile sale, sub presiunea acestui timp al agresiunii și prostiei.

Dar Marcel Chirnoagă a preferat ca blazon un simplu afiș,

implacabile, pentru simplul fapt că ele există în noi, apar și dispar după o ecuație incontrolabilă, cu foarte multe necunoscute. Dar acest rău interior nu este o fatalitate și poate fi exorcizat, pentru că este doar un accident. Repetabil, tenace, imprevizibil, dar vulnerabil, pare să ne spună artistul. Cu Marcel Chirnoagă ne aflăm, printr-un salt în timp, în plină spiritualitate medievală, sub semnul implacabilei „Judecăți de apoi”, dar mereu apți de salvare. Câci arta lui, dincolo de orice calificativ, este soterică și transcendentă.

momente ale deschiderii peceților care marchează sfârșitul și un nou început. Personal am unele rezerve legate de „mizerabilismul” imprimat de aspectul dezolat al ruinei numite „Dalles”, colorată depresiv cu probabile intenții dramaturgice, reușind doar să fie tenebroasă și improprie finalității presupuse. Dar spațiul emoțional creat de artist este clar al său, unic și activ până la paroxism, dispensându-se tranșant de orice adiutiv. Pentru că, densitatea ideilor, forța expresivă și eleganța ductului adeseori agresiv, dar mai ales o generoasă risipă de energie spirituală, ne conving nu numai a-

FILM

TEATRU

"ȘCOALA NAȚIONALĂ" PRIVITĂ ÎN OGLINDĂ

Încep să văd... revăzând, grație unei idei utile în plan social și nefericite în plan estetic, multe filme românești și să privesc cu totul altfel conceptul de *școală națională*. Oare a existat o asemenea școală sau noțiunea ținea mai degrabă de un plan ideologic? Conceptul s-a bazat pe elementul estetic, specific, pe ce numim noi specificitatea națională sau era mai degrabă un standard tematic? Temele „mari”, temele istorice sau filmul de actualitate sau comedia românească sau marile ecranizări... iată elementele componente ale „școlii românești”. „Domnul cinema”, adică D.I. Suchianu, a fost mai degrabă eseu decât un tip conceptual. Profesorul Florian Potra a analizat filmul românesc acceptând din start conceptul sau mai bine-zis devisa de școală națională. A existat practic un numitor comun în ceea ce privește specificitatea sau fiecare a făcut ceea ce a crezut cu filmul său?

Iată întrebările în fața oglinzii, întrebări bălăite, întrebări anunțând îndoiala și confuzia, pentru că nu poți construi nimic pe fals sau și mai grav, pe invenție. Cât este adevăr în acest concept de *școală națională* și cât este propagandă? Fiindcă, la o privire mai atentă, diversitatea filmelor noastre ține de aspectul balcanic-levantin. E ciudat, dar nici o superproducție americană nu a fost decretată ca reprezentând „școala națională”. În filmul japonez, depistezi imediat tradiții, obiceiuri, ritualuri, zona imagistic-ionică și mai ales acea unicitate comportamentală. La noi, Mihai – Marcus sau Săucan anunțau ori erau sincroni cu *noul val francez* și experimentele lor au fost, într-un fel, simptomatice. Spun într-un fel, pentru că și *Duminică la ora 6*, film realizat de Lucian Pintilie, face parte din aceeași familie estetică. Fenomenul nu a fost însă urmat sau susținut de alții. Era mai importantă poate zona ruralului, obsesia „rădăcinilor acestui popor”, tematica, în toată vastitatea ei, cuprinzând de la ecranizări până la întâmplările cotidiene. Și după *Moara cu noroc*, realizat de Victor Iliu – un posibil cap de pod pentru orientarea școlii naționale – au urmat cele mai diferite și uneori mai aberante moduri de a privi satul și „veșnicia” lui. Cu siguranță, Blaga nu a contat și nimeni nu a acordat atenție filosofiei lui ce definea atât de bine spiritul românesc.

Au apărut idilizări, colorări în apusuri roșietice, au defilat cămeși și chimire, mustăți și clopuri, tipuri și doine, au năvălit haiduci și fecioare la fântână, hore și bălăii pentru zestre. Privite toate – de la *Comoara din Vadul Vechi* (Iliu) la *Moromeții* (Stere Golea) – opere remarcabile, repere cinematografice până la *Haiducii* (Dinu Cocea) și *Pădureanca* –

opere minore, de la *Iarna bobocilor* până la *Baltagul* (opere cinematografice aberante) – nu putem desprinde un curent, o tendință, o încercare de definire a specificului național.

Într-un fel, fiecare a realizat ce a putut, ÎNTR-o toleranță care prevedea doar următorul pas, nicidecum întregul. S-a dorit acest lucru? Zona eteroclitică a avut cumva menirea unei egalizări a destinelor cinematografice? Și când spun destine, mă refer la filme, da, la acele filme care, revăzute astăzi, par nu vechi sau depășite, ci mai grav, fără identitate. De fapt, nu-mi propun să ridic la rang de acuză afirmația unei lipse de preocupări pentru un lucru trămbițat până la intrarea definitivă în conștiință – anume *școala națională*, ci doar să mă îndoiesc de rolul benefic al acestui termen. Pot să spun, de data asta, cu mult mai multă certitudine, că filmele românești țin mai degrabă nu de curente specifice, ci de adaptabilitatea în fața unor situații specifice. Filmul istoric nu s-a produs ca un dat firesc de specificitate locală, ci ca o consecință a perioadei exacerbarii sentimentului național. Marile traduceri în vizual ale operelor literare au fost și ele comandate nu atât pentru urmărirea unei devenirii literare, ci pentru adaptarea ecranului la rolul de „învățător” al maselor. Nu programul estetic, ci PROGRAMUL! Cenzura de-a dreptul aberantă a impus, uneori, ca reacție de împotrivire un stil. Mă refer la Mircea Verouiu (Mârza, din *Nunta de piatră*, *Adela*, *Dincolo de pod*), Dan Pița (La o nuntă, *Lada*, *Concurs*, ca să nu mai vorbesc de cel mai reprezentativ pentru acel joc cu ideologia – *Rochia albă de dantelă*), Mircea Daneliuc

(*Glissando*, *Vânătoarea de vulpi*), Dinu Tănase (La capătul liniei), Sergiu Nicolaescu (Atunci i-am condamnat pe toți la moarte), Manole Marcus (Canarul și viscolul). Iată de ce putem vorbi de o reală salvare stilistică și chiar de o unitate în abordarea „formule cinematografice”, chiar imitări (vezi *Glissando*) pentru a rămâne în zona artisticului, când „mesajul” era privit cu lupa, poate tocmai din cauza miopiei putemicilor zilei. Un caz singular în abordarea constantă a unei tematici a fost scenarista și regizorul Malvina Urșianu (Serata, *Gioconda fără sură*, *Trecătoarele iubiri*, *Figuranții*), prin prezentarea cu obstinație a meandrelor sufletești, a unor zone de intimitate ce nu făceau expres trimitere la sistem. Nu în context, ci doar în subtext. Un film ce ține de specific național, un film nu atât istoric, cât filosofic a fost acel *Lăpșneanu* realizat de aceeași autoare, iarși singular și care nu a făcut *școală*.

Adaptabilitatea este prezentă azi, ca un dat, ca o vocație a creatorilor. Tranziția și economia de piață fac posibilă apariția unor producții de genul *Liceenilor* (Corjos), *Dragoste și apă caldă* (Mironescu) în care reperul este succesul facil, dar necesar pentru supraviețuire. O adevărată școală națională sau un curent cinematografic autentic sunt declanșate de o personalitate certă. Copleșitoare. Dar, din păcate, se poartă „arta izolării” și când spun „mari exilați” mă refer în primul rând la Lucian Pintilie care ar fi putut declanșa speranța că școala națională de film nu este totuși un concept îndoielnic, o propagandă, așa cum „omul nou” sau „epoca de aur” au tulburat mințile, condeiele și retina atâtor spectatori.

Privirea în oglindă, nu exorcizarea! Reevaluarea și punerea în context a filmului românesc nu se fac nici cu reluări conjuncturale și nici cu retrospective ce au în cap de listă *Pădurea*, bătrâna peliculă a lui Liviu Ciulei și sfârșesc inevitabil cu *Hotel de lux* (Dan Pița). Ca să mă exprim neaoș, povestea asta cu „specificul” se află în cărțile istoricilor și criticilor literari și nu pe ecran.

Laurențiu DAMIAN

Niobe rănită, sec. V î. Ch.

"ANTIGONA" ÎN DOUĂ LECTURI SCENICE

Ultima premieră a teatrului „Bulandra”: *Antigona* de Sofocle – pusă în scenă de regizorul Alexandru Tocilescu (constituind și prima lui „re-înnodare” la viața teatrului românesc, după revenirea din străinătate) a avut loc în luna iulie. Ea e legată însă și de a doua sesiune a *Societății de Antropologie teatrală* care, anul acesta, a propus ca temă de investigare *Dialogul cu antichitatea greacă*. Dincolo de „sondajul” teoretic, concretizat prin varii și foarte interesante comunicări, „dialogul” s-a purtat și la nivelul modalităților concret creative: *Antigona* lui Al. Tocilescu s-a confruntat cu *Antigona* teatrului grec *Epidaur*, montată de regizorul Spyros Vrahoris și jucată la București pe aceeași scenă. Cele două *Antigone* au reprezentat două modalități de „citire” contemporană a teatrului antic, două versiuni extrem-polarizate, *antinomice*. Ele au probat cât de întins în posibilități poate fi evantaiul „vizionar” al teatrului, al demersurilor sale semiotice. Fără doar și poate, spectacolul lui Al. Tocilescu va continua să incite la discuții „pro” sau „contra”, regizorul spargând violent, rebarbit, canoanele aflate în structura formală a teatrului clasic vechi. În lectura sa, textul lui Sofocle se dovedește perfect plibil vieții și istoriei noastre contemporane: Creon, stăpânul Cetății, cel care decretează ordinea nouă socială și publică ca fiind deasupra ordinii tradiționale considerate „sacrale”, a zeilor, devine în spectacol un dictator contemporan: fascist, comunist sau latino-american, iar *Corul* – în teatrul antic personaj colectiv cu rol de rezonanță neutră, obiectivă și supra-individuală – devine comentariul unui grup cvasi-hippy, al unei armate sau ale unei populații traumatizate de un război proaspăt încheiat. *Antigona* însăși, ca și sora ei Ismena par să se desprindă din organismul aceluiași grup. Raporturi, relații, perfect posibile lumii noastre sunt evidențiate ca atare, prin costumația total contemporanizată (*Creon* poartă pantaloni militari, Hemon, fiul său, uniformă, tinerii sunt îmbrăcați cu șorturi, miniuje, tricouri, bluzoane). *Ambianța* e și ea în concordanță. Un cap de linie ferat (sau de tramvai), un maidan dezolat, plin de tot felul de resturi, imaginând locul în care s-a consumat recent o bătălie: locul unei tabere. (Concepție scenografică: arhitect Dan Jitianu).

Fără îndoială, prin acest mod de a privi lucrurile, de a stabili relații directe, de „măduvă”, cu lumea prezentă, de-a plasa situațiile unui text, scris cu mai mult de două milenii în urmă, pe situații dureroase de actuale, în ceea ce privește propunerea lor conflictuală, regizorul a urmărit să încumbe montării sale o anumită filosofie:

ideea Destinului e transferată, de la nivelul ficțional al textului scris, în domeniul unui timp real, probat de-o istorie contemporană, trăbit de spectatori. Nu textul dramatic reprezintă imaginea spectacolului, ci viața așa cum am întâlnit-o și am trăit-o noi.

În spectacolul lui Al. Tocilescu, în rolul lui *Creon* evoluează Ion Caramitru (o revenire salutară la viața actoricească) care își construiește personajul tăios, implacabil. Mai puțin eficient artistic ne pare însă *moda* mai nouă de a încredința – pe scena ce nu duce lipsă de interpreți (interprete) remarcabili(ile) – roluri de mari densități unor actori ucenici, adică încă studenți sau studențe (cazul aici: *Antigona*, Ismena). „Cruditatea” vârstei se face simțită, chiar dacă în perspectivă interpretele promit a avea „vână”. Decantarea lăuntrică a tragicului reclamă nu doar talent nativ ci și o experiență sedimentată de viață.

La antipodul viziunii lui Al. Tocilescu, *Antigona* greacă – demonstrând cumva și pietatea realizatorilor față de canonul estetic al teatrului antic – a fost totuși departe de un spectacol „tradițional” calofil, de un spectacol „muzeal”, uzând de o excelentă „puritate formală”, a răfnăvii textului cu o încălțătură de luciditate și reflexie intelectuală prezentă, transferând impulsul pasional în palierul tensiunii mentale, implicând coeficientul *distanțării reflexive* și reușind să sublinieze patosul „dionisiac” într-un „vărăsmânt” apolinic. Astfel alura „apolinică” s-a încărcat cu o tensiune tragică de rare esențe. Spectacol liturgic și ritualic, de superbă perfecție stilistică, îmbinând cu mare subtilitate, realism și simbolism (acesta, evident în miza scenică, cum și în raportul de alb și roșu al costumelor, altfel magnifice), textul lui Sofocle s-a jucat în cadența versului clasic din greaca veche și a folosit pentru fețele interpretelor jumătăți de măsură. Un fapt deosebit de interesant al decupajului regizoral e acela de a fi făcut din *Creon* principalul beneficiar al nefericirii tragice finale – *Antigona* trecând, prin voința liber asumată, dincolo de tragedie, (spunând-o sieși) spre deosebire de *Creon* cel ce rămâne fără ieșire: nici practică, nici metafizică. Toți interpreții și-au modulat participarea cu vibrație, cu încordare și substanță temperamentală (folosită între concentrația de surdina și desfășurările forte ale sufletului – gândului): *Giorgos Sfyrupes* – *Creon*, *Martha Papathanassiou* – *Antigona*, *Cristina Karamandon* – *Ismena*, *Xifos Liaskos* – *Hemon*, *G.Kafas* – *Tisias*.

Jeana MORĂRESCU

Dumitru MICU

BALON DE SĂPUN?

Cel ce mi-a dăruit revista *Noua dreaptă* (patru numere) zicea că aceasta nu-i o publicație neolegionară. Afirmația apare și în cuprinsul periodicului însuși, făcută chiar de director, într-un editorial. Încercând să reduc la absurd „etichetările superficiale” inculpante, Radu Sorescu susține în nr.2, (pe ce s-o fi bazând?), că Legiunea a fost „desființată oficial” de către întemeietorul ei în 1938, și consideră imposibil ca un tineret confruntat cu alte probleme decât cele din perioada interbelică să fie astăzi „legionar ori fascist”, asumându-și „răspunderea unui gest căzut în dizgrație”. Articolul se intitulă „Nu suntem ce părem a fi”.

N-ați fi ceea ce păreți – vine replica, inevitabil – dar ce sunteți? Nu sunteți ceea ce vă arată vorba, dar cum, pe ce cale putem afla ce sunteți cu adevărat? Este revista domnilor voastre o mistificație? Până la proba contrară, oricine ia act de ea o califică, obligatoriu, altă posibilitate nu e, în temeiul a ce găsește scris în paginile sale, negru pe alb. Și, vail spir’ul în care e scris totul, și chiar litera utilizată, sunt în polida negației directoriale sau „de sorginte legionară” precisă sau consună a cu tonalitatea întregii piese de extremă dreaptă a răstimpului dintre războaie. Semnatarii textelor din *Noua dreaptă* gândesc și se exprimă aidoma legionarilor, oricât ar respinge calificativul. De altfel, nu apelativele contează, ci conținuturile. E foarte posibil ca o grupare să adopte o titulatură incluzând cuvântul „legionar” și orientarea ei să aibă un sens diametral opus celeia a Legiunii Arhanghelului Mihail. Etimologia termenului duce la legiunile romane. Nu tot astfel terminologia și modul atitudinal ale junei reviste despre care e vorba. Acestea reactualizează integral stilul și doctrina periodicelor din deceniul al patrulea ale Gărzii de fier.

E suficientă o singură privire, fie și numai asupra coperților, pentru a percepe culoarea politico-ideologică a revistei. În primul număr, sub un vultur cu o sabie în gheare (probabil steaua organizației Dreapta Națională, patroana publicației) apare inscripția: *Noi facem ordine!* Al doilea număr are drept motto sloganul – butadă a generalului Gh. Cantacuzino – Grănicerul: „Sus pistoalele, puturoșilor”. Pe ultima pagină a coperții primului număr figurează anunțul „Facem reclama numai firmelor românești”. Frunzărind periodicul, ești izbit de frecvența unor titluri și a unor ilustrații ce par decupate din

publicistica legionară, de citate din frunziș ai Gărzii de fier, inclusiv Căpitanul, puse în chemare, de articole reproduse ale unora din gardiștii notorii, de considerații despre Mișcarea lui Corneliu Zelea-Codreanu.

Tipic legionar e și conținutul aproape tuturor articolelor și notorle inedite din revistă. Profesând ideologia extremei drepte internaționale (se reproduce un interviu al lui Le Pan), gruparea publicației stigmatizează deopotrivă comunismul și capitalismul, totalitarismul de stânga și democrația, propunând o „a treia soluție”, în spiritul naționalismului integral, ultraconservator, ostentativ retrograd. Sub titluri precum *Falimentul democrației*, *Democrația trădează spiritul național*, *Tirania democratică*, revista condamnă, fără drept de apel, însăși ideea de democrație, însuși spiritul democratic, vânturând teoria inegalității oamenilor, proclamând preponderența unui pretins „instinct etnic” asupra drepturilor și libertăților individuale, lăsând lozincă „România a românilor” cu subînțelesul (explicat în texte

doctrinare) că, pentru curmarea tendințelor minoritare centrifuge, se poate recurge – și e necesar să se recurgă – la crearea de rezervații izolatoare și la expulzări masive. Spre a nu menționa opinii individuale, ce ar putea trece drept insuficient de reprezentative, iată însăși platforma organizației, intitulată *Manifest către țară al Dreptei Naționale*, publicată în primul număr. Denușând ca fapte de sfidare a demnității naționale românești pretențiile autonomiste ale minorității maghiare, adoptarea de către țigani, pentru etnia lor, a instituției monarhice, acapararea de către venetici asiatici și africani a comerțului românesc și alte anomalii, *Manifestul* cheamă națiunea română pe baricadele onoarei, formulând, în baza crezului naționalist, principiile structurante ale doctrinei Dreptei Naționale, decisa a deveni factor activ și, cu timpul, decisiv al unei temerare acțiuni de salvare a neamului. Principiul esențial este „statul etnocratic”, „materializarea instituționalizată a românismului”. În structurile acestui stat, „toate funcțiile (...)

trebuie ocupate numai de români nevoiași”, iar „minoritarul care se dovedește dușman al statului etnocratic își pierde cetățenia și va fi expulzat”. Devotamentul față de statul etnocratic reprezintă în concepția Dreptei Naționale, practic, unicul criteriu de estimare, a comportamentelor individuale, „drepturile omului, inventate de niște gânditori precum Jean-Jacques Rousseau”, nefiind decât „un slogan al celor lași și slabi”. „Nimeni – decretează *Manifestul* – nu poate avea drepturi decât în clipa în care și-a făcut datoria în fața națiunii”. Aplicarea acestui crez implică o politică naționalistă fermă în problema minorităților, stăvilirea și chiar izgonirea imigranților („Afară cu imigranții!”), „ofensiva românismului” împotriva „mecantismului indeo-masonic”, legitimarea istorică a războiului (pentru ca România „să redevină cel mai puternic stat din Balcani”), „înlocuirea regimului imoral și cosmopolit” actual. În politica externă, „statul etnocratic (...) nu recunoaște legitimitatea forurilor europene și internaționale constituite în timpul războiului rece”. Pe tărâm economic se preconizează corporatismul, care „desființează lupta de clasă generată de sistemul democratic”.

Parcă am citi programul corporatist al lui Mihail Manoilescu și cel al statului

etnocratic elaborat de Nichifor Crainic! Acelea erau însă mai puțin utopice. Se întemeiau, măcar parțial, pe realități. *Manifestul* noilor dreptiști plutește în totală utopie. El face abstracție complet de posibilități, lansează proiecte cu nonșalanță cu care poeții făuresc universuri fictive. Una e însă a crea lumi iluzorii, din cuvinte, și cu totul alta a întemeia o nouă societate reală. Redactorii *Manifestului* fac și desfac structuri și instituții internaționale ca și cum existența acestora ar depinde de „renașterea” lor. Întemeiază un nou stat, etnocratic și corporalist, cum ar construi castele din cărți de joc. Ca și cum ar fi singuri pe lume sau ar avea puteri demiurgice. Absurditatea proiectelor lansate e atât de totală încât nu stârnește indignare, ci înduioșează. Mi-am adus aminte, citind *Manifestul*, de o situație din școala de literatură. Într-o sedință, primul director, Mihai Novicov a rostit o diatribă fulminantă împotriva Organizației Națiunilor Unite, mai precis împotriva spiritului de care era dominată. Când a isprăvit, un „student”, unul osos și fălos, încrâncenat tot timpul, s-a ridicat și, cu o figură congestionată, abia putând vorbi de indignat ce era, a pus această întrebare: Păi, societatea aia, dacă îi contra muncitorilor, de ce nu se desființează? Nelipsindu-i umorul, Novicov a replicat: Cine s-o desființeze? Școala de literatură? Poate, mă gândesc acum, o să-i vină de hac Dreapta Națională!

Ar fi, desigur, cazul – ar fi chiar o îndatorire – să spun: Destul cu gluma! Să nu dau curs indignării specificând că nu se poate glumi cu orice. Să opinez că ar fi de dorit ca junii marșali din *Noua dreaptă* să-și vâre mințile în cap. Parcurgem un timp în care sunt tot mai puțin cei cărora le arde de glumă. Ceva mai oprește însă. Nu pot lua prea în tragic încrâncenările belicoase din spațiul tinerei publicații. Există perioade mult mai agresive și mai primejdioase: realmente primejdioase. Apar publicații autentice fasciste, rasiste, legionare, chiar dacă nu-și declară identitatea, și no-civitatea lor se ascunde tocmai în acest fapt. *Noua dreaptă* e ca mâța cu clopoței pentru șorice. Cel puțin unii dintre tinerii din gruparea ei sunt fioroși cu inocență. Aruncă petarde ca să afle lumea de existența lor. Profesează un legionarism dadaistic. Bolborosesc grozăvenii asemenea copilor care înjură fără a ști ce spun. Distracția lor poate, însă, evident, să devină periculoasă, ca orice joc cu focul. În ce mă privește, îmi permit să sper că se vor opri la timp. Într-o zi, „bomba” lor va exploda, poate, așa cum (după expresia lui B. Fundoianu) Dada a „explodat” la Zürich – și se va vedea atunci că nu e (poate) decât un balon de săpun.

Hercule și Athena, sec. V î. Ch.

REÎNTOARCEREA LA CLASICI

Antichitatea e din nou la modă: sunt publicate noi traduceri din Platon și din Homer, din presocratici, din Seneca și Marc Aureliu etc. S-a trezit admirația îndeeșii pentru greci care, cred eu, au ajuns la expresia universalității. Textele lor sunt cheia oricărei demers ideatic, fiindcă problemele ce trebuie rezolvate de către om sunt dezvoltate simplu, în termeni esențiali. Să luăm, de pildă, textele care se referă la războaiele dintre greci și perși. Diferența fundamentală constă în principiul libertății individului, ce se supune lui însuși, nicidecum altei persoane. De o parte venerația, de cealaltă parte, responsabilitatea iar în locul monarhului absolut, legea. Alfel spus, avem simpla dihotomie europa versus absolutismul oriental.

Y-am dat un exemplu politic, dar se petrece același fenomen și în cadrul filosofiei. Se citește și se recitește filosofii greci, nu numai în Franța și în Germania, ci peste tot în lume. Heidegger însuși s-a adăpat la izvoarele filosofiei grecești... Grecii au fost primii care au îmbrăcat în haina accesibilității ideile pure.

De asemenea, se joacă, se imită, se adaptează tragedia greacă. În masa miturilor și a tradițiilor lor, grecii au găsit marile întrebări ale umanității. Antigena înseamnă suferință; „Suplicantele” lui Eschil pun problema ordinii familiale... În dosul măștilor, eroii tragediei rămân profund implicați în realitatea cotidiană.

Traducerea din greacă este strâns legată de autorul acesteia și de epoca în care e realizată. De aceea, pot apărea diferențe de-a dreptul aiuritoare. Fie că vrea, fie că nu, traducătorul trebuie să se implice enorm în text. Iată, traducerea din Eschil făcută de Claudel este superbă, dar în întregime catolică. Din punct de vedere literar este desăvârșită; dar, din pricina nuanțelor, te face să intri într-un alt univers. Asta ca să nu mai vorbim despre diferențele de modă. A existat moda clasică, cea emfatică, cea vulgarizatoare. Traducerile mele se situează în linia fidelității față de text. Tucidide era un autor dificil chiar și pentru greci (însuși Cicero se plângea de asta). Ei bine, versiunea mea e dificilă, căci se ține foarte aproape de textul de bază... Traducerea este ca un fel de oglindă și din această cauză trebuie s-o iei mereu de la capăt.

Omul medieval era foarte aproape de Aristotel. Omul Renașterii era fermecat de neoplatonism. Montaigne îl citea pe Plutarh, Racine pe Euripide, La Fontaine pe Esop, Molière pe Plaut. A venit apoi un soi de clasicism sclerosat, surd la chemările Greciei, cu toate că actorii Revoluției franceze trimiteau la antichitate, iar Napoleon îi visa des pe Alexandru și pe Cezar. Astăzi, în fața tuturor amenințărilor, îl așezăm, ca un scut, pe Eschil, căci el nu ne

vorbește pe ocolite. În teatru, în locul tiradelor solemne, se insistă pe rit, pe mister, pe straniu. „Orestia” pusă în scenă de Jean-Louis Barrault l-ar fi scandalizat pe Leconte de Lisle. Adevărul e că Grecia dă oricui ceea ce caută.

Metoda lui Tucidide n-are aproape nimic de-a face cu istoria, în accepțiunea modernă. În fiecare eveniment povestit, autorul e preocupat să descopere omul, dincolo de legile generale. El simplifică propozițiile pentru a descoperi cauza. Astfel, în timpul războiului din Golf, am găsit în Tucidide câteva rânduri ce păreau a fi scrise cu o zi înainte. Forța lui constă în a insera reflecția în povestire, schițând cu claritate sensul filosofic și politic al acțiunii în curs. Tucidide privește din toate unghiurile posibile din dorința unei, aș zice, lucidități integrale. Rezultatul este că textul se referă la lucruri generale. Poate fi vorba despre atenienii care au invadat insula Melos, despre Napoleon, despre Hitler, despre oricare putere colonială, sau despre ambițiile unui om dintr-un mic grup profesional. Gândirea țintește deasupra evenimentelor, pe care le proiectează ca într-o epură. Orice reflecție asupra imperialismului, oricare i-ar fi epoca, își găsește aici începutul. Deci, Tucidide este cât se poate de actual iar acest lucru îi asigură succesul, mai ales acum când oamenii au atâtă nevoie de a reveni la lucrurile fundamentale, precise.

Fiindcă am fost privați de publicul cititor, noi, toți împătimitii după studiul Antichității, am recurs la vulgarizarea pe care o refuzam în urmă cu vreo treizeci de ani. Din pricina dificultăților financiare, din pricina tirajelor neîndeplătoare, din pricina lipsei unei programe coerente de studiu a limbilor greacă și latină mulți dintre elevii mei au scris cărți de vulgarizare, în mari tiraje în „Livres de poche”. E și acesta un mijloc de a transmite a cunoștințelor. În ciuda amenințării care stă – pot zice, ca sabia lui Damocles – deasupra învățământului clasic, ce riscă să-și sece izvorul. Și nimic nu poate înlocui exercițiul în clasă, în timpul orelor de curs. Învățarea limbilor greacă și latină are o valoare formativă pe care lectura cârților de vulgarizare, adresate publicului larg într-un limbaj accesibil lui, nu o poate înlocui. Succesul literaturii și filosofiei antice este mai mult decât revelator. „Connaissance hellénique” este, la origine, un

organism privat cu sediul la Aix-en-Provence și adună un mare număr de liceeni și pensionari dornici să învețe greaca veche prin corespondență. Într-un timp relativ scurt numărul lor a ajuns la aproape trei mii.

Noțiunea de erou, în sensul grecesc al termenului, poate exista și azi. Nu credeți că De Gaulle a jucat acest rol, și nu numai prin discursurile lui ce împrumutau schema retoricii latine? Oare am mai putea trăi dacă n-am admira? Eroii lui Homer sunt mai mari, mai puternici, mai frumoși decât restul muritorilor. Dar, în același timp, sunt foarte umani, mai ales prin defectele afișate. Eroul – în

Phidias, Athena, sec. V î.Ch.

sensul grecesc, adică divinizat, jumătate om, jumătate zeu – nu se găsește totuși la Homer. Chiar și Plutarh descrie părțile bune, dar are grijă să le sublinieze și pe cele rele. În realitate, literatura greacă nu furnizează ființe supraomenești, ci se măginește să ofere exemple, imagini, conduite morale ce au devenit cu timpul defecte.

Textele grecești sunt pline de războaie. Herodot și Tucidide le-au povestit. Ele sunt, de asemenea, prezente și în tragedii. Grecii nu numai că au purtat adesea războaie, dar au avut parte și de războaie civile. Cu toate acestea, aproape că nu există nici o literatură a nici unui popor care să condamne războiul, să evoce relele și nebulia lui ca literatura greacă. *Iliada* este singurul poem ce nu se sfârșește printr-o victorie sau prin moartea eroului principal, ci prin înfrângerea celor doi protagoniști, prin coborârea în bernă a flămarilor celor două tabere.

Desigur, cultura greacă este limba comună a Europei. În pofida diversității sale, cultura occidentală are la bază un fond comun, elenismul. Și a neglija acest lucru, a trece cu privirea peste această evidență înseamnă a rata șansa unificării culturale a Europei.

(După Le Figaro)

În românește de
Mihaela ILIESCU

ZECE FRANCI, PREȚ UNIC

EXCLUSIVITATE

Inspirându-se dintr-un succes de piața italiană, o nouă casă editorială lansează în cursul acestei luni, la Paris, o colecție clasică la preț unic de zece franci. Public vizat: tinerii.

Ideea s-a născut în Italia, s-a răspândit în Anglia și, iată, vine acum în Franța. Pariul e simplu: să vinzi la prețul unei cafele servite pe terasă sau al unui pachet de țigări texte scurte, scrise ieri sau chiar alaltăieri, chiar mai puțin cunoscute dar aparținând totuși unor autori cunoscuți.

Pe rue Fenelon s-a născut o nouă editură botezată *Mille et une nuits*. Cei doi patroni vin din Italia, țară ce a lansat produsul „millelire”. Ei sunt Maurizio Medico, director, anticar torinez și Nata Rampazzo, tot torinez, responsabil al unei agenții de design, „Rampazzo și compania”, agenție care lucrează pentru presă și pentru diverse case editoriale (Hachette, Presses Pocket, Flammarion, Nathan). Celor doi li s-au mai adăugat trei francezi: Luc Dubos, Chloé Radigue și Sylvie Delassus. Proiectul-mamă îi aparține lui Italo Calvino care dirija, în anii '70, colecția „centopagine” consacrată textelor clasice ce nu depășeau... o sută de pagini, bineînțeles!

De câteva luni bune, cei doi italieni fac studii de piață, interesându-se de costul hârtiei (reciclate), de tipografie, de difuzare, de prezentarea grafică (numele autorului va fi pus în valoare, și nu titlul). Costul investiției: un milion și jumătate de franci.

Pentru alegerea titlurilor ei și-au format un consiliu de editori, de librari, de corectori. Textele vor fi mai scurte de o sută de pagini, din literatura clasică (fără drepturi de autor), însoțite de o pre- sau postfață și de bibliografie. Pentru început s-a ales *Despre fericire*, de Epicur, vândut o dată cu „Nouvel Observateur”, numărul din 6 iulie curent. (În Italia, acest text antic a depășit un milion de exemplare.)

Pe 15 septembrie vor urma celelalte douăsprezece titluri: Balzac, „O capodoperă necunoscută”, Baudelaire, „Fanfarlo”, Cervantes, „Amantul generos”, Kleist, „Despre teatrul de păpuși”, Maupassant, „Feciorul”, Ovidiu, „Ars amandi”, Perrault, „Pielea de catâr”, Poe, „Scarabeul de aur”, Sade, „Dialog între un preot și un muribund” Stendhal, „Ernestina” sau nașterea iubirii”, Zola, „Carnetul de dans” Jack London, „O bucată de friptură”. Aparițiile se vor egalona câte douăsprezece pe trimestru, deci patruzeci și opt pe an. Fiecare carte va conține treizeci și două, șaiszeci și patru sau nouăzeci și șase de pagini pe un format de zece pe cincisprezece centimetri, va fi trasă în douăzeci și cinci de mii de exemplare și va fi distribuită prin CDE, filială a editurii Gallimard. Obiectivul vizat: liceenii, studenții, cititorii ocazionali.

„Aceste cărți pot intra ușor în buzunar sau în poșetă, iar lectura lor durează cât o călătorie cu metroul sau cât aștepti la spălătorie, sau la dentist”, spune

Nata Rampazzo. Inițiatorii colecției mizează pe doi factori: scurtimea textului și prețul. Cu toate acestea, ei sunt conștienți de obstacolele ce le stau în cale: existența, în Franța, a unei puzderii de colecții de buzunar, neîncrederea corpului editorial, un climat puțin propice inovațiilor. Cărțile vor fi vândute în librării și supermarche-uri.

O experiență interesantă, ce reînnoadă tradiția colportajului, declară Antoine Gallimard, în „Le Monde”. „Ne-au convins”, adaugă Alain Crochet, director al CDE. Și continuă: „Literatura este astăzi concurențată, mai ales la cei tineri, de muzică, televiziune, jocuri video. Prețul este mai mult simbolic și de aceea sunt sigur că va atrage”. FNAC-ul, care de doisprezece ani duce în zadar o bătălie contra prețului unic al cărții, se arată optimist.

Se fac auzite, normal, și opinii contrare. Editura „Minuit” și grupul „L'oeil de la lettre” (adunând librării „haut de gamme”), specializați în apariții de lux se arată circumspecți. „La ce bun să publici «Scarabeul de aur» cu zece franci când poți avea opera completă a lui Poe doar la treizeci de franci” obiectează Dominique Gust, de la „Livres de poche”, cea mai veche colecție franceză de acest tip, având în spate patruzeci de ani de activitate.

Grupul „Hachette” situează oportunitatea inițierii unei astfel de colecții, în timp ce Leonello Brandolini, director al sectorului „poche” în interiorul lui „Groupe de la Cité” – care conține Presses Pocket, 10/18 etc. – s-a deplasat în Anglia pentru a urmări tentativa lui „Woodsworth Classics”, editură creată de disidenții de la „Penguin” ce publică la preț de o liră patrimoniul antichității, grație tarifelor imbatabile ale unui tipograf norvegian.

Începutul îl făcuse în Italia Marcello Baraghini, vechi militant de extremă stângă care a publicat mici cărți de informație (despre marijuana, despre anticoncepționale etc.), care a fost și condamnat în anii '70 la un an și jumătate de închisoare cu suspendare (pentru o carte „Contre la famille”, ce-i invita pe minorii maltratați să-și denunțe părinții) și care, în 1991, a avut ideea de a vinde la preț de o mie de lire texte clasice, nimic altceva decât texte clasice neînsoțite de vreo prefață sau de note explicative. De atunci, pe piața italiană s-a angajat o luptă crâncenă între „Rizzoli” (deține 23 la sută din piața editorială) ce a lansat o colecție la cinci mii de lire și „Mondadori” (25 la sută din piața de carte), ce a lansat la opt mii de lire, în două sute de pagini, numai opere ale antichității. Baraghini estimează că la un tiraj de o sută, o sută douăzeci de mii de exemplare, fiecare carte aduce un profit net de trei sute de lire. Înmulțit cu o sută de mii, e ceva!

Dacă „Mille et une nuits” nu se va dovedi un fenomen trecător, va revoluționa cu siguranță domeniul editorial.

M. LOMOTESCU

Elegii

I, 2

Ce mi te-ajută, viața-mi, s-apari tu cu părul-n podoabe
 Și în veșmântul de Cos sânnuri ca râuri subțiri?
 Oare la ce că îți scalzi și coștele-n mirul ontic
 Ori că pe tine te vinzi darului cel peregrin,
 Sau că frumusețea firească o pierzi sub gătelii târguite
 Și că nu lași a-ți luci trupul prin farmecul său?
 Crede-mă, sulimenelile nu-s de faptura-ți nici una:
 Gol e Amorul și nu-i place-al frumuseții cărpaci.
 Uită-te câte culori le așterne pământul, frumosul,
 Și de la sine cum cresc iedere mult mai plăcut;
 Cum mai frumos se înalță în peșteri pustii pomisorul
 Și ne-nvățelea căi apa le stie-a urma.
 De pietricele pictate lucesc învăscutele tărături;
 Păsări fără de meșteșug cântă atât de plăcut.
 Phoebe a lui Leucip nu așa l-a aprins ea pe Castor,
 Nici Hilara, a ei soră, pe Pollux, prin lux.
 Nu, nici cândva, dezbinarea lui Idas și Phoebus cupidul,
 Fiica lui Euenus, în tărături cei pământeste
 Nu nu l-atriase prin falsă candoare pe sotul ei phrygic
 Hippodamia, când fu dusă pe roți din străini;
 Ci cu nimic nu-si aveau datorat nestematele chipul,
 Tocmai precum în picturi are Apelles color.
 Nu le era lor în fire dorința de-a nvinge amantii:
 Loruși sfiala le fu mare frumusețe, nădejuns.
 Nu îmi e teamă acum mi-ai fi mai prejos de aceste:
 Unuia dragă de-i e, fata-i frumoasă destul.
 Trec anume îți dăruie Phoebus cântările sale
 Și Caliope cu drag lyra aonică-ți dă,
 Nu îți lipsește nici unica grație-a vorbei alese,
 Tot ce-are Venus și tot ce-l e Minervei plăcut.
 Tu, prin acestea vei fi totdeauna-n cântarea vieții-mi,
 Cât de luxuria rea silă mereu îți va fi.

I, 3

Astfel precum, după ce dispăruse catargul theseic,
 Gnosia stoarsă zăcu-n tărături cei parăsiți;
 Cum se-ncluiă și Andromeda cephica-n somnul, dintăiul,
 Eliberată de acum dintre sălbaticie stânci,
 Tocmai precum Edomida, de-nclinele dansuri sleite,
 Se prăbuși la pământ lângă Apidamul ierbos,
 Astfel cu capul cuprins între mâinile-abia amortite,
 Somnul dormindu-și-l lin, Cynthia îmi apără
 Când mă tărām cu picioarele bete de Bacchus, preamultul,
 Scelavi cu făclii luminând noaptea târzie de-acum,
 Lângă aceasta, nu încă-ntru totul cu mintea pierdută,
 Bland încercai să ajung și să m-aplec peste păt:
 Prins într-atât într-o patimă dublă, când unul, când altul,
 Zei îndârjiți amândoi, Liber și Amor mă-mping
 S-o ispitesc adormită, ușor cuprinzând-o cu brațul,
 Gata de luptă fiind, dulci să îi fur sărutări.
 Totuși, nu prea îndrăzneam să îi tulbur stăpâne odifina,
 Înfricoșat de muștrări de-ale-neercatei mâini.
 Ci rămânem neclintit și cu ochii-ațintii ca și Argus
 Necunoscut privind coamele Inachidei.
 Ba-mi desprindeam eu acuri de pe frunte cununa-nflorată,
 Cynthia, și fi-o puneam pe pe temple, ușor,
 Ba mă-nvățam aranjând răvășite coștele tale,
 Ba îți puneam pe furis mere în mână căuc.
 Somnului nestiutor dăruie eu ofrandele toate,
 Daruri, pe-ai sânnului clini, rostogolindu-se-ades.
 Iar, când, arar, te făcu să suspini tresărind ușoară,

Eu împietrii prea credul în prevestiri fără rot.
 Să nu cumva să-ți aducă vreun vis nelumite neliniști,
 Ori să te ia careva silnic să fii tu a lui.
 Luna, n sfârșit, pătrunzând prin fereastra de-alături, ea, luna,
 Sărquincioasă cu lung-mângăietoare lumini;
 Intredeschise cu blânde-i raze - adormiți ochișorii,
 Zice din moale-asternut, stând rezemată-ntr-un cot:
 Iată-te-ntors, în sfârșit, la culcușu-mi adus de ocară
 Altea ce te-a gonit de la-ncluietele uși.
 Unde fi-ai mă risipit tu amarul de vreme din noaptea-mi
 Și mi te-ntorci vlaguit, stelele, vai, când se sting?
 O, dac'-ar fi să-ți petreci, ticalosule, nopțile astfel
 Cum mă obligi să le am, biata de mine, mereu!
 Ba amăgeam eu acum cu un caier de purpură somnul,
 Ba, ostenită, prin cânt de-orfică lyra, apoi:
 Și, între timp, mă jeleam, părăsită, eu, mie, amarnic
 De-ntrăzierile lungi pentru amorul străin,
 Până m-atinse, căzută, cu blânde aripile-i somnul.
 Plânsului meu asta-i fu cel de pe urmă alint.

I, 8

Oare îmi ești chiar nebulă, de nu mi te-a-ține nici dorul?
 Fi-s ca Illyria cea plină de gheturi mai rău?
 Chiar fi se pare acesta, oricare-i, atâtă de vrednic,
 Ca, fără mine, să-nfrunzi vântul, pe unde-ar vrea el?
 Oare-ai fi-n stare s-auzi și al mării sălbaticie muget
 Și ai putea să te-ntinzi pe-aspra corabie tu?
 Tu, cu gingașul picior, vei calca pe covorul de brume,
 Cynthia, vei suporta necunoscute zăpezi?
 O, de-ar mai crește pe-atât viforoasele iernii răstimpuri,
 Și, sub Vergiliu târziu, lănced naierul de-ar sta.
 O, dacă farmul etrusc nu fi-ar da el drum slobod la funii,
 Dacă haine-adieri ruga nu mi-ar risipi
 Și dacă n-aș mai vedea întindându-se astfel de vânturi,
 Care să-ți poarte pe val nava pornită în larg,
 Și să mă lase-implântat pe un tărâm, hărăzit suferinței,
 Crudă să mi te numesc des și cu brațu-nărjit!
 Însă, oricâte ar fi să le meriți, sperjuro, din parte-mi,
 Totuși, dușmanca-n al tău drum, Galateea nu stea;
 Ca, norocoasele vâsle, lăsând și Ceraunicii-n urmă,
 Oricu să mi te ia-n lină întinderea lui.
 Căci nu mă poate înfrânge făclia de nuntă-a nici unei,
 Ca eu, viața-mi, să nu fi stau jeluindu-mă-n prag;
 Nici să-ncetez pe grăbiții năieri să îi rog cu ardore:
 "Spuneți, copila-mi în ce pot stă închisă acum?"
 Și să răspund că de-ar fi pe-al Atraciei tărături finută,
 Ori pe-al Elidei, va fi totuși a mea, în curând.
 Fi-va aici, îmi rămâne jurată, plesnească dușmanii;
 Am izbândit! n-a-nclcat ea arzătoarele-mi rugi.
 Poate să-și lepede neagra invidie falsă-ncltare;
 Cynthia mea a-nclcat căi neștiute-a calca.
 Eu îi sunt drag și prin mine, se zice, mai dragă i-e Roma,
 Iar fără mine nu-i e nici un imperiu plăcut.
 Vrea ea, în patul îngust, să-și afle odihna cu mine,
 Numai să fie a mea-n locul oricare, decât
 S-aibă ea vechiul regat, ce zestre-i fu Hippodamiei,
 Sau cât-avere și-a strâns Elys prin cai alitadai.
 Cât i s-au dat ei de multe, cu cât i s-au dat și mai multe,
 Totuși din brațele-mi ea lacomă nu a fugit.
 N-am câștigat-o cu aur pe ea, nici cu perle din Indii,
 Ci reușii numai cu farmecul blândului vers.
 Muzele-s vii, așadar, și Apollo nu-nșală amantul;
 Eu cu credință-i iubesc Cynthia rara-i a mea.
 Pot eu să calc în picioare acum depărtatele stele:
 Fie că-i noapte ori zi, ea-i într-unul a mea.
 Nici un rival nu-mi mai poate fura hotărâtele-amoruri:
 Aibă o glorie-așa și căruntețea-mi cândva.

În românește de
 Vasile SAV

SPORT

OMUL DIN NUC

S-a instalat princiar
 septembrie cel de miere și fum,
 aducătorul de melanjolii și
 elanuri cinegetice. În timp ce
 rozelle mor în disperare a lor
 parfumată, cerbil bătrâni ameții
 de chemarea stelelor
 boncăluiesc prin păduri și
 strigății lor străbătând spații
 celeste ajunge la urechea
 veșnic atentă a vânătorilor
 împătimiti. Elanul verii ce-a
 trecut reverberază modest pe
 stadioanele pustii, e o stare de
 lenevie generală în care
 corupția și moțiunile, hăituite de
 parlamentari amăgiți de talentul
 oratoriei, țin pe rumân în crucea
 nopții treaz și curios până la
 semnul de lehamite al
 căscatului îmiind la somn și
 renunțare. Ziarștii sportivi sunt
 triști și săraci, loviți în moalele
 capului de leuca tranziției și
 puțini au fost cei capabili să-și
 golească punga și să arunce pe
 geam un milion și jumătate spre
 a zbura spre Insulele Feroe
 care, după păreaerea mea, nici
 nu există. Acolo, vom face ce-
 au făcut turcii la Plevna și
 generalul neinstruit Florică în
 Parlament. Va fi jale mare
 domnilor: suspine și reproșuri și
 regrete eterne pentru cel trădat
 de prietenii din Vasile Conta,
 excelentul fotbalist, antrenor și,
 de ce nu?, jurnalist, care se
 numește Cornel Dinu.

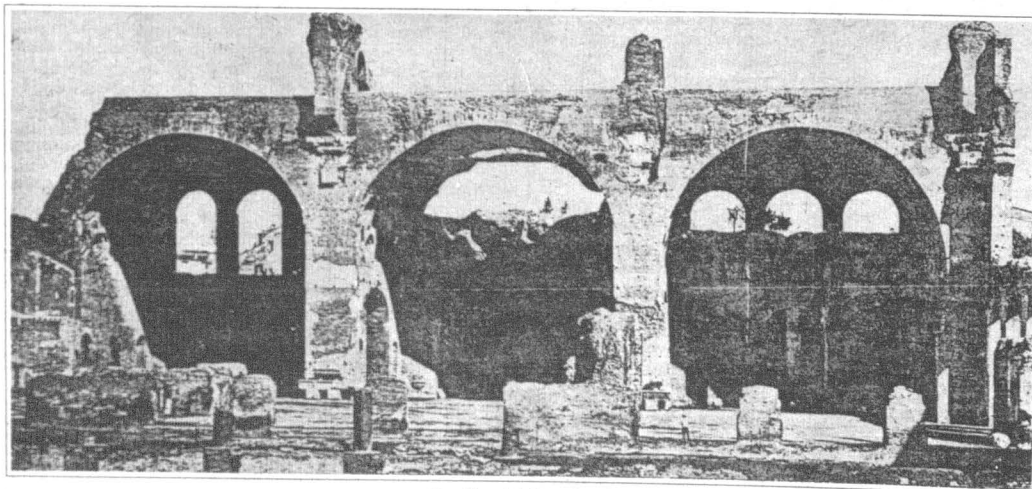
Până una alta, singurii apți să
 aspire la o viață sportivă
 tumultoasă și plină de primejdii
 sunt vânătorii. În fruntea lor,
 vânătorul șef al scriitorilor
 români, cel care a împușcat
 urși și capre negre și chiar
 bizoni, dacă ar fi avut ocazia,
 pe numele lui Titus Viorel
 Popovici, s-a transferat de mult
 în Țara Hațegului împreună cu
 duzina lui de puști de
 Vânătoare... „nomenclatu-
 riste” una mai sofisticată decât
 alta. Mi le-a arătat odată, după
 o sticlă de vinars întors de două
 ori, și numai norocul a făcut că
 mai sunt în viață și am rămas
 nepătruns de fulgerul unui glonț
 uitat pe feavă. În această
 ordine de idei vreau să vă
 relatez că un grup de amici
 porniți să inaugureze sezonul
 cinegetic, au avut parte de o
 întâmplare pe cât de hazlie pe
 atât de tragică și invers.

Seara, retrași în intimitatea
 unei cabane bine aprovizionată
 cu cele necesare trupului și
 sufletului, pe la miezul nopții,
 când entuziasmul urcă mai sus
 de inimă, s-au gândit să-și
 încerce talentele de ochitori
 trăgând pe geamul larg
 deschis, focuri răzlețe, în
 coroana unui nuc din grădină.
 După a patra sau a cincea
 salvă, s-a auzit o bufnitură, și
 din bogăția crengilor amare s-a
 prăbușit pe iarba moale un corp
 omenesc.

În nukul cu pricina, se
 cățărăse mânat de porniri
 melancolice un alt coleg de
 vânătoare ce-și propusese să
 privească toată noaptea bolta
 instelată. Se pare că spaima a
 fost mai mare decât paguba.
 Omul a căzut de frică din nuc,
 așa cum și moțiunea în
 parlament, numai guvernul nu
 cade, deși sunt mulți vânători
 care-l brăconază, trăgând din
 diferite direcții.

A început sezonul de
 vânătoare. E vremea rozelor ce
 mor...

Mircea MICU

Basilica lui Constantin